

eul_wid: pak-aa

Οἰνόμαος ὁ Γαδαρεύς · Oenomaus of Gadara

Fragments Against Oracles

Ἀποσπάσματα περὶ Χρηστηρίων

Period: Ῥωμαϊκὴ Roman
Dialect: Κοινὴ φιλοσοφικὴ Philosophical Koine
Domain: Φιλοσοφία Philosophy
Format: Πραγματεία Treatise
Affiliation: Cynic

¹ Τίθησι γοῦν ὁμοῦ καὶ ἀπελέγχει τὸν χρησμὸν εὖ μάλα τις τῶν νέων ἀνδρικῶ λογισμῶ, Γοήτων φώραν ἐν οἰκείῳ συγγράμματι πεπονημένος. Οὗ καὶ αὐτοῦ τῶν φωνῶν ἀλλὰ μὴ τῶν ἐμῶν ἄκουε, πρὸς τὸν χρησμῶδὸν ὧδέ πως ἀποτεινομένου· Τί δ'; οὐκ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀνδρόγεω ἀποκτείναντες, καὶ λοιμώξαντες ἐπὶ τούτῳ, εἶπον ἂν μετανοεῖν; Ἡ μὴ λεγόντων, οὐ σε προσῆκον ἦν εἰπεῖν, μετανοεῖτε, μᾶλλον ἢ, Λοιμοῦ καὶ λιμοῦ τέλος ἔσσεται, ἥνπερ ἑαυτῶν σώματ' ἀπὸ κλήρου ἄρρ' ἐν καὶ θῆλυ νέμητε Μίνωϊ, εἰς ἄλλα δῖαν ἀποστέλλοντες, ἀμοιβὴν τῶν ἀδίκων ἔργων· οὕτω θεὸς ἵλαος ἔσται. Ἐὼ γὰρ τὸ Ἀνδρόγεω μὲν Ἀθήνησιν ἀποθανόντος ὑμᾶς ἀγανακτεῖν, τῶν δὲ τοσούτων καὶ πανταχόθι καὶ πάντοτε καθεύδειν. Καίτοι εἰδὼς ὅτι ἐθαλασσοκράτει τότε ὁ Μίνως, καὶ μέγα ἐδύνατο, καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς αὐτὸν ἐθεράπευε, καὶ ἦν καὶ διὰ τοῦτο δικαιοτάτος, καὶ νομοθέτης ἀγαθός, καὶ Ὀμήρῳ ἐδόκει Διὸς μεγάλου εἶναι ὁαριστής, καὶ ἀποθανῶν ἐν Ἀΐδου δικαστής· καὶ σὺ διὰ τοῦθ' ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς δίκας ταύτας εἰσεπράττου. Ἀλλὰ παραλείπω οὐδὲν ἦττον γε ταῦτα ὑμῶν, καὶ ὅτι τοὺς φονεῖς ἐάσαντες τοὺς οὐδὲν αἰτίους πέμπειν ἐκελεύετε ἀποθανουμένους, καὶ τοῦτ' ἐπ' ἄνδρα, ὃν ἀναδεικνύναι ἐμέλλετε κοινὸν ἀνθρώπων δικαστήν, ὃς οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἡπίστατο δικάσαι. Καίτοι πόσους ὑμεῖς οἱ θεοὶ ἀντὶ τούτων τῶν κορῶν δίκαιοι πέμπειν ἐστὲ Ἀθηναίοις, οὓς ἀδίκως ὑπὲρ Ἀνδρόγεω ἀπεκτείνετε; Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος συγγραφεὺς ὁπόσοις ὁ Ἀπόλλων διὰ τῆς τῶν χρησμῶν ἀμφιβολίας θανάτου αἴτιος γέγονε, τὴν ἀμφὶ τοὺς Ἡρακλείδας ἀναλαβὼν ἱστορίαν, εὐθύνει λέγων οὕτως· Ἐπεὶ δὲ πως ἐπεμνήσθην τοῦδε τοῦ λόγου, φέρε, τὰ καθήκοντα διέλθω τοῦ κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας διηγήματος. ^[5]

² Οὗτοι γάρ ποθ' ὠρμημένοι κατὰ τὸν Ἴσθμὸν εἰσβαλεῖν εἰς Πελοπόννησον ἐσφάλισαν. Ἀριστόμαχος οὖν ὁ Ἀριδαίου, ἐπειδὴ ὁ Ἀριδαῖος ἐτεθνήκει ἐν τῇ εἰσβολῇ, ἔρχεται ἀκουσόμενος παρὰ σοῦ περὶ τῆς ὁδοῦ ἐπεθύμει δὲ ὥσπερ καὶ ὁ πατήρ. Σὺ δ' αὐτῷ λέγεις, Νίκην σοι φαίνουσι θεοὶ δι' ὁδοῖο στενύγων. Καὶ ὃς κατὰ τὸν Ἴσθμὸν ὠρμησεν ἐπιχειρεῖν, καὶ μάχῃ τελευτᾷ. Τούτου υἱὸς ὁ Τήμενος κακοδαίμων ἦκεν ἐκ κακοδαιμόνων τρίτος· σὺ δ' αὐτῷ παρεγγυᾷς ἅ καὶ Ἀριστομάχῳ τῷ πατρί· καὶ ὃς, ἀλλὰ κάκεῖνός σοι ἐπιπεισθεῖς, ἀπέθανεν ἐν τῇ εἰσβολῇ. Καὶ σὺ ἔφης, Οὐ κατὰ γῆν λέγω στενύγην, ἀλλὰ κατὰ τὴν εὐρυγάζστορα. Ἐπειδὴ χαλεπὸν ἦν εἰπεῖν κατὰ τὴν θάλασσαν, κάκεῖνος ᾗ κατὰ τὴν θάλασσαν, δόξαν ἐνεποίησας ὅτι κατὰ γῆν εἰσίοι. Καὶ κατὰ μέσον στρατοπεδεύεται Ναυπάκτου καὶ Ῥυπαίης. Καὶ διακοντίζει Κάρνον ἱππότην

Φυλάνδρου τὸν Αἰτωλόν· εὖ, ἐμοὶ δοκεῖ, ποιῶν· καὶ ἐπειδὴ συνεκύρησε νόσος πλησία, καὶ ἀπέθανεν Ἀριστόδημος, πάλιν ἐπανεχώρουν, καὶ ὁ Τήμενος ἐλθὼν ἀπεμέμφετο τῇ ἀποτυχίᾳ· καὶ ἤκουσεν ὅτι ποινήν ἀνεμάξατο τοῦ θεοῦ ἀγγέλου, καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς εὐχῆς Ἀπόλλωνι Καρνείῳ ποίημα τὸ διὰ τοῦ χρησμοῦ λέγον, Ἐγγελον ἡμέτερον κτείνας ἀνεμάξαιο ποινήν. Τί οὖν, φησιν ὁ Τήμενος, τί χρή ποιεῖν; Καὶ πῶς ἂν ἰλασαίμην ὑμᾶς; Εὐχευ Καρνείῳ τελέειν σέβας Ἀπόλλωνι. Ὡς μισρώτατε καὶ ἀναισχυντότατε μάντι· εἴτ' οὐκ ἡπίστασο ὅτι διαμαρτήσεται τῆς στενύγρης ὁ τὴν στενύγρην ἀκούσας; Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἐπιστάμενος χρᾶς, ἔπειτα περιορᾶς διαμαρτάνοντα. Ἀλλ' ἀμφίβολος ἡ στενύγρη, ὅπως νικήσαντι μὲν αἴτιος εἶναι δοκῆς νίκης, ἡττηθέντι δὲ μηδὲν αἴτιος εἶναι ἥττης, ἔχῃς δὲ ἀποφυγεῖν ἐπὶ τὴν εὐρυγάστορα. Ἀλλ' ἦκεν ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν εὐρυγάστορα, καὶ οὐκ ἔτυχεν. Εὗρηται πάλιν εἰς ἀποφυγὴν Κάρνος ἄγγελος ἀποθανών. Καίτοι πῶς, ὦ κράτιστε, ὁ κηδόμενος οὕτω τοῦ Κάρνου, ἄλλοις μὲν αὐτὸν θεοφορεῖσθαι ἐκέλευες, ἑαυτῷ δὲ οὐ; Καὶ δέον σώζειν ἓνα ὄντα Κάρνον, αὐτόν τε περιεῖδες, καὶ ἑναποθανόντι αὐτῷ Ὀμηρικὴν νόσον ἐνέβαλες εἰς τὸ πλῆθος, καὶ εὐχὰς ἐπὶ τῇ νόσῳ ἀφηγοῦ; Εἰ δ' εὐχόμενος οὐδὲν ἦνυεν, ἄλλο τι ἂν ἐξεύροιτο ἄκος τῷ σῷ σοφίσματι, καὶ οὐδέποτ' ἂν ἐλήξατε, οἱ μὲν ἐρωτῶντες, σὺ δὲ σοφιζόμενος, ἵνα καὶ νικῶσι καὶ ἡττωμένοις ἦς ἀφώρατος κακουργῶν. ^[45]

2 (50) Ἰκανὸν γὰρ τὸ πάθος καὶ ἡ ἐπιθυμία παραβουκολῆσαι, ὥς μὴδ' εἰ χιλιάκις σφαγεῖεν ἀπιστεῖν σοι ποιῆσαι. Τούτοις ἄξιον ἐπισυνάψαι τὰ περὶ Κροῖσον. Λυδίας οὗτος ἐβασίλευσεν, ἄνωθεν ἐκ παλαιῶν εἰς αὐτὸν ἤκουσαν παραλαβὼν τὴν ἀρχήν· εἰτά τι πλεόν τῶν προγόνων κατορθώσκειν ἐλπίσας τοὺς θεοὺς εὐσεβεῖν διενοήθη, καὶ διὰ πείρας ἐλθὼν ἀπάντων τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλω προκρίνει, κᾶπειτα κρατῆρσι καὶ πλίνθοις χρυσαῖς ἀναθημάτων τε μυρίων πλήθει κοσμήσας τὸ ἱερὸν τῶν πανταχοῦ γῆς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πλουσιώτατον ἀπέφηνεν, οὐδ' ὅσα πρὸς θυσίας ἐξήρκει παραλιπὼν τῇ μεγαλοψυχίᾳ. Ἐπειδὴ οὖν τὰ τοιαῦτα προδεδάνειστο τῷ θεῷ, ταῖς τῆς εὐσεβείας εἰκότως ὁ Λυδὸς ἐπιθαρσὼν μεγαλουργίαις στρατεῦσαι ἐπὶ Πέρσας διανοεῖται, αὐξῆσαι τὴν ἀρχὴν εἰς μέγα τῇ τοῦ θεοῦ συμμαχίᾳ προμηθούμενος. Τί οὖν ὁ θαυμάσιος χρησιμωδός; Αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἐν Δελφοῖς, ὁ Πύθιος, ὁ φίλιος, τὸν ἰκέτην, τὸν εὐσεβῆ, τὸν πρόσφυγα, οὐχ ὅπως τῆς ἀλλοτρίας τυχεῖν ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσεῖν παρασκευάζει, οὐτι ἐκὼν, ἔμοιγε δοκεῖ, ἀγνοία δὲ μᾶλλον τοῦ ἀποβησομένου· (μὴ γὰρ τὸ μέλλον εἰδὼς ὁ θεός, ἐπεὶ μὴ θεὸς ἦν μὴδὲ τις ἀνθρώπου κρείττων δύναμις, ἐπὶ θάτερα σοφιστικῶς τὸν χρησμὸν ἡρμόσατο) καὶ μονονουχὶ φήσας, Κροῖσος Ἄλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει, τὴν ἐκ προγόνων διαδοχῆς εἰς τὸν εὐσεβῆ κατελθοῦσαν τῆς Λυδίας ἀρχὴν, μεγάλην οὖσαν καὶ πολυχρόνιον, καταστρέφει, τῆς ἄγαν περὶ αὐτὸν σπουδῆς τοῦτον ἀποδοὺς τῷ θεοφιλεῖ τὸν καρπὸν. Ἐπὶ τούτοις ὁ συγγραφεὺς οἷα οὐκ ἀλόγως διαγανακτεῖ, ἄκουε. ^[80]

3 Ἐοικας δὴ ὥς ἀληθῶς τὰ μὲν ὅσα ψάμμου ἄξιά ἐστιν εἰδέναι, καλὸν δὲ μὴδὲν εἰδέναι. Τὸ γοῦν ὁσμὴν ἐς φρένας σὰς ἐλθεῖν κραταιρίνιοιο χελώνης ἐψομένης, ψάμμου ἄξιον ἐπιστήμη ἐστίν· οὐκ ἀληθὲς μὲν ὃν οὐδ' αὐτό, ἀλλὰ προσεικός γε ὅμως τῷ ἀλαζόνι καὶ ἀναιδεῖ, καὶ ἐπὶ τοῖς κενοῖς εἰδήμασι τὴν ὀφρὺν ἐπαίροντι, καὶ τὸ Λύδιον ἀνδράποδον τὸν Κροῖσον πείθονται μὴ καταφρονεῖν αὐτοῦ. Ὅς μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῇ πείρᾳ ἡμελλεν ἐρωτᾶν σε, εἰ στρατεύοι ἐπὶ Πέρσας, καὶ σύμβουλον ποιεῖσθαι ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ μανίας καὶ πλεονεξίας. Ὡς οὐκ ὠκνησας εἰπεῖν, ὅτι Ἄλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει. Ἐκεῖνο μέντοι εὖ, ὅτι σοι οὐδὲν ἔμελεν, εἴ τι ἄτοπον πείσεται ὑπ' ἀμφιβόλου χρησμοῦ ἐπαρθεῖς ἐπ' ἀλλοτρίαν ἀρχὴν, οὐδ' εἰ πικροὶ τινες ἄνθρωποι καὶ κακοήθεις, δέον ἐπαινεῖν σε ἐπὶ τῷ ἐκτραχηλίσαι μαινόμενον ἄνθρωπον, καὶ προσεγκαλοῖεν, ὥς οὐδὲ ἰσόρροπον φωνὴν ἀφέντι, ἵν' ὀκνήσειεν καὶ βουλευσαιοτο ὁ Λυδός· ἀλλὰ καταλῦσαι καθ' ἓνα τρόπον ἐστὶ νοεῖσθαι πρὸς τῶν Ἑλλήνων, οὐ τὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ἐκπεσεῖν, ἀλλὰ τὸ τὴν ἀλλοτρίαν περιποιήσασθαι. Ὁ μὲν γὰρ ἡμίμηδος ἢ ἡμιπέρης Κῦρος, ἢ ὁ

μητρόθεν μὲν ἐκ τυραννικοῦ πατρόθεν δὲ ἐξ ἰδιωτικοῦ γένους ἡμίονος ὦν ἐν τῷ αἰνίγματι, παρεμφαίνει μὲν τὴν ἔκτυφον μοῦσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄμαντιν μαντικήν, εἵπερ οὐκ ἦδη μὴ οὐ συνήσοντα τοῦ αἰνίγματος ὁ μάντις. Εἰ δ' οὐχ ὑπὸ ἀγνοίας ἀλλ' ὑπὸ τρυφῆς καὶ πονηρίας ἔπαιζε, βαβαὶ οἷα τὰ θεῖα παίγνια ἐστίν. Εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἐχρῆν οὕτω γενέσθαι, ἀνιερώτατος μὲν οὗτος λόγων σοφιστικῶν· τί δ' ὅμως, εἰ οὕτως ἐχρῆν γενέσθαι, σὺ ὁ δύστηνος ἐν Δελφοῖς καθέζη τὰ κενὰ καὶ μάταια ἄδων; τί δέ σου ὄφελος ἡμῖν; τί δὲ μαινόμεθα οἱ πανταχόθεν τῆς γῆς ἐπὶ σὲ διώκοντες; τί δέ σοι κνίσσης δεῖ; Τοιαῦτα τῆς Οἰνομάου παρῤῥησίας τὰ τῆς τῶν Γοήτων φώρας, κυνικῆς οὐκ ἀπηλλαγμένα πικρίας. ^[35]

⁴ Οὐδὲ γὰρ δαίμονος, μὴ ὅτι θεοῦ, τοὺς παρὰ τοῖς Πανέλλησι θαυμαζομένους χρησμούς εἶναι βούλεται, γοήτων δ' ἀνδρῶν πλάνας καὶ σοφίσματα ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πολλῶν ἐσκευωρημένα· ὦν ἐπείπερ ἅπαξ ἐμνήσθημεν, οὐδὲν ἂν γένοιτο ἐμποδῶν τοῦ καὶ ἐτέρων ἐλέγχων ἐπακοῦσαι. Καὶ πρώτου γε δι' οὗ φησιν ὁ αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ Κλαρίου Ἀπόλλωνος ἡπατῆσθαι, γράφων ὧδε· Ἀλλὰ δὴ ἔδει τι καὶ ἡμᾶς τῆς κωμωδίας μετασχεῖν, καὶ μὴ σεμνύνεσθαι ὥς οὐκ ἐμπεσόντας εἰς τὴν κοινήν παραπληξίαν, καὶ τὴν ἐμπορίαν εἰπεῖν, ἣν καὶ αὐτοὶ περὶ σοφίας ἐνεπορευσάμεθα ἐκ τῆς Ἀσίας, ὦ Κλάριε, παρὰ σοῦ· Ἔστιν ἐν Τρηχῖνος αἴῃ κῆπος Ἡρακλήϊος πάντ' ἔχων θάλλοντα, πᾶσι δρεπόμενος πανημαδόν, οὐδ' ὀλιζοῦται, βέβριθε δ' ὕδασιν διηνεκές. Εἰτ' ἐγὼ ἀκούσας ὁ βάκηλος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους ἐφυσήθη, καὶ τοῦ Ἡρακλεῖου κήπου θάλλοντος Ἡσιόδειόν τινα ὄνειροπολῶν ἰδρῶτα διὰ τὴν Τρηχῖνα, καὶ ῥηϊδίην αὐθις ζῶην διὰ τὸν θάλλοντα κῆπον. Εἰτά μοι ἐπερομένῳ, εἴ μοι συναίρονται οἱ θεοί, εἷς τις ἐκ τῶν πολλῶν λέγει, ἐπομνύμενος αὐτοὺς τοὺς συναιρομένους θεοὺς, ἢ μὴν παρὰ σοῦ ἀκηκοέναι αὐτὸ τοῦτο Καλλιστράτῳ δεδομένον Ποντικῷ τινι ἐμπόρῳ. Ἐγὼ οὖν ὡς ἤκουσα, πῶς, οἶε, ἡγανάκτησα, ὡς δὴ τῆς ἀρετῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποστερούμενος; Ἀλλὰ καίπερ ὅμως δυσφορῶν ἀνεσκοπούμην τὸν ἔμπορον, εἴ τι κάκεϊνος ἐθάλφθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους· ἐφαίνετο δὴ οὖν κάκεϊνος πόνον τινὰ πονεῖν, καὶ κέρδους ἐφίεσθαι, καὶ βίον τινὰ ἡδὺν ἐκ τοῦ κέρδους προσδοκᾶν. Ὡς δ' ἐφαίνετο ὁ ἔμπορος ἐξισούμενος, οὐκέτι τὸν χρησμὸν ἐδεχόμην, οὐδὲ τὸν Ἡρακλέα, ἀλλ' ἀπηξίου τῶν αὐτῶν κοινωνεῖν, εἷς τε τοὺς παρόντας πόνους αὐτῶν ἀποβλέπων, καὶ τὰς ἐν ἐλπίδι φάτνας. Ἀλλ' οὐδ' ὁ ληστής ἄμοιρος ἐφαίνετο τοῦ χρησμοῦ, οὐδ' ὁ στρατιώτης, οὐδ' ἐρῶν ἀνὴρ, οὐδ' ἐρῶσα γυνή, οὐδὲ κόλαξ, οὐδὲ ῥήτωρ, οὐδὲ συκοφάντης. Ἐκάστῳ γὰρ ὡς ἐπιθυμεῖ, ἡγεῖσθαι μὲν τὸν πόνον, προσδοκᾶσθαι δὲ τὴν εὐφροσύνην. Ταῦτα ἐκθέμενος εὐθὺς ἐπισυνάπτει, ὡς καὶ δευτέρον ἐρωτήσας καὶ τρίτον οὐδὲν εἰδότας ἔγνω τοὺς θαυμασίους, μόνῳ δὲ τῷ τῆς ἀσαφείας σκότῳ τὴν σφῶν ἄγνοιαν ἐπικρύπτοντας. ^[40]

⁵ Λέγει δ' οὖν· Ἐπεὶ δέ μοι τὰ τῆς ἐμπορίας ἤδη πρὸ ὁδοῦ ἦν, ἀνδρὸς δὲ ἔδει τοῦ ξεναγωγῆσοντος ἐπὶ τὴν σοφίαν, ἄπορος δὲ ἐφαίνετο οὗτος, σοῦ ἐδεόμην καὶ τούτου γενέσθαι ἐνδείκτην, Ἐν τε τοῖσιν εὐπελέεσσιν ἢ δ' Ἀχαιοῖσιν χρέος θήσεται, τὸ δ' ἐκτεκμαρθὲν οὐδὲ μικρὸν ἔσσεται. Τί φῆς; Εἰ δ' ἀγαλματοποιός τις ἢ ζωγράφος ἐπεθύμουν γενέσθαι, καὶ διδασκάλους ἐζήτουν, ἄρα μοι ἥρκει ἀκοῦσαι «Ἐν τε τοῖσιν εὐπελέεσσιν», ἀλλ' οὐκ ἂν μαίνεσθαι εἶπον τὸν λέγοντα; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως οὐχ ἱκανὸς εἶ διανοῆσαι, ἀσάφειαν γὰρ ἔχει πολλήν τὰ ἀνθρώπεια ἡθῆ· ὅπου δέ μοι ἐκ Κολοφῶνος ἄμεινον πορεύεσθαι, οὐκέθ' οὕτως ἀφανὲς τῷ θεῷ, Ἐκ τανυστρόφοιο λαῶς σφενδόνης ἰεὺς ἀνὴρ, χῆνας ἐναρίζων βολαῖσιν, ἀσπέτους, ποιηβόρους. Τοὺς δὲ ἀσπέτους, ποιηβόρους χῆνας, τίς μοι μηνύσει ὅ, τι ποτὲ λέγουσι; τίς δὲ τὴν τανύστροφον σφενδόνην; ὁ Ἀμφίλοχος, ἢ ὁ Δωδωναῖος, ἢ σὺ ἐν Δελφοῖς, εἰ γενοίμην; Οὐκ ἀπάγξῃ που ἀπελθὼν τῇ τανυστρόφῳ σφενδόνη μετὰ τοῦ ἀδιανοήτου ποιήματος; Ἀλλὰ γὰρ τούτων ὧδε ἐληλεγμένων, ὥρα συνιδεῖν αὐθις ἄνωθεν, ὅπως τοὺς παλαιτάτους χρησμούς τοὺς ἐν Δελφοῖς ὁ αὐτὸς ἀπελέγχει, τοὺς δὴ μάλιστα ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις θαυμαζομένους. Πολὺς ἦν ὁ Περσῶν στρατὸς ὠπλισμένος κατὰ Ἀθηναίων, οὐδ' ἦν τις αὐτοῖς ἄλλη σωτηρίας ἐλπίς, ἢ μόνος ὁ θεός.

Οἱ δὲ τοῦτον ὅστις ἦν οὐκ εἰδότες, τὸν πάτριον ἄρωγὸν ἐπεκαλοῦντο· ὁ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλων οὗτος ἦν. Τί οὖν ὁ θαυμαστὸς οὗτος; ἄρα γε τῶν οἰκείων ὑπερεμάχει; ἄρα λοιβῆς καὶ κνίσης ἐμέμνητο, καὶ ὦν αὐτῷ συνήθως ἐτέλουν τὰς ἐκατόμβας ἐπιθύοντες; Οὐ μὲν οὖν. Ἀλλὰ τί φησιν; Φεύγειν, καὶ φεύγειν ξύλινον τεῖχος παρασκευασαμένους· οὕτω τὸ ναυτικὸν δηλῶν· δι' οὗ μόνου φησὶν αὐτοὺς σωθήσεσθαι τῆς πόλεως ἐμπρησθείσης. Ὡ μεγάλης θεοῦ βοηθείας. Εἴτα πολιορκίαν οὐ μόνον τῶν ἄλλων κατὰ τὴν πόλιν οἰκοδομημάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοῖς θεοῖς ἀφιερωμένων προλέγειν δῆθεν προσποιεῖται. Τοῦτο δὲ καὶ δίχα χρησιμοῦ τοῖς πᾶσιν ἐκ τῆς τῶν πολεμίων ἐφόδου προσδοκᾶν ἦν. Εἰκότα δῆτα ποιῶν ὁ συγγραφεὺς διαπαίζει πάλιν τὴν Ἑλληνικὴν ἀπάτην ἐξελέγχων ἐν τούτοις. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἴσως ἐθελοκάκου τινός ἐστιν· ἐκεῖνα δὲ δεῖ μᾶλλον εἰς τὴν κρίσιν προάγειν, τὰ πρὸς Ἀθηναίους. ^[5]

6 Καὶ δὴ λεγέσθω τὰ πρὸς Ἀθηναίους· Ὡ μέλει, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης. Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδος, οὔτε τὸ σῶμα, οὐ χεῖρες, οὐδὲ πόδες νέατοι· κατὰ γὰρ μιν ἐρείψει πῦρ τε καὶ ὄξυν Ἄρης, Συριηγενὲς ἄρμα διώκων· πολλὰ δὲ τῇδ' ἀπολεῖ πυργώματα καὶ κατερείψει πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει, οἱ που νῦν ἰδρῶτι ῥεοῦμενοι ἐστήκασιν, δείμασι παλλόμενοι. Ἴδου δὴ σοὶ τὸ πρὸς Ἀθηναίους λόγιον· ἦ πού τι μαντικὸν ἔνεστι; Οὐ γὰρ οὕτως ἐθάρρεις αὐτῷ, νῆ Δία, φαίη τις ἄν. Εἰ δὲ προσθείης ἃ δεομένων βοηθεῖν αὐτοῖς ἐπιλέγεται, γνωσθήσεται. Ἴδου δὴ προσκείσθω, Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι λισσομένη πολλοῖσι λόγοις. Σοὶ δὲ τόδ' αὐτὶς ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας· τῶν ἄλλων γὰρ ἀλικομένων τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει· μηδὲ σύ γ' ἵπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα, νῶτον ἐπιστρέφας· ἔτι τοί ποτε κἀντίος ἔσται. Ὡ θεῖη Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν, ἢ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης. Ἀξίός τε σοὶ ὁ Ζεὺς τοῦ Διός, ὃ υἱὲ τοῦ Διός· ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τῆς Ἀθηνᾶς, ὃ τῆς Ἀθηνᾶς ἀδελφέ· ἢ τε σπουδὴ αὕτη καὶ ἡ ἀντισπουδία ἐπιπρέπει τῷ πατρὶ καὶ τῇ θυγατρὶ, μᾶλλον δὲ τοῖς θεοῖς· ὃ τε Ὀλύμπιος οὗτος ὁ τὴν μίαν ταύτην ἐξελεῖν πόλιν ἀσθενῶν, εἰ μὴ ἀπὸ Σούσων ἐπάγοι αὐτῇ τὸν ἄπειρον ἐκεῖνον στρατόν, μέγας τις ἄρα ἦν, καὶ τὴν τοῦ παντὸς κυρίαν ἔχων, καὶ πιθανὸς ἅμα, ἐκ μὲν τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην κινῶν ἔθνη τοσαῦτα, ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ μίαν πόλιν ἀνατρέψαι ἀδύνατος ὢν. Καὶ σὺ δέ, ὁ τολμηρὸς ἅμα καὶ ἐπὶ τῷ μηδενὶ ῥιψοκίνδυνος οὐκ οἰμώζεις; (εἶπον ἄν ἄνθρωποι, ὑπὲρ ὧν ἡ Παλλὰς οὐ δύναται Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι) ἢ οὐ τοῖς ἀνθρώποις ἐμήνιεν ὁ Ζεὺς, ἀλλὰ τοῖς λίθοις καὶ τοῖς ξύλοις· κἄπειτα σὺ μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔσωζες, ὁ δὲ τὰ οἰκοδομήματα ἐνεπὶμπρα ἐπακτῷ πυρὶ; Οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ κεραυνὸς τῆνικαῦτα. Ἡ μῆτι μᾶλλον ἡμεῖς τολμηροί τε ἐσμέν καὶ ῥιψοκίνδυνοι, οὐκ ἐπιτρέποντες ὑμῖν οὕτω φληναφεῖν. Πῶς δέ, ὃ μάντι, ὅτι μὲν ἡ θεῖη Σαλαμὶς ἀπολεῖ τέκνα γυναικῶν ἦδεις, πότερα δὲ σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης οὐκέτ' ἦδεις; Πῶς δὲ οὐδὲ τοῦτο ἦδεις, ὅτι τὰ τέκνα τῶν γυναικῶν εἴποι μὲν ἄν τις εἶναι καὶ τὰ οἰκεῖα, εἴποι δ' ἄν καὶ τὰ πολέμια, αἰσθόμενος τοῦ κακοτεχνήματος; Περιμένειν δὲ δεῖ τὸ ἀποβησόμενον· ἐν γὰρ δεῖ τι τούτων ἀποβῆσεσθαι. ^[45]

6 (50) Ἡ γὰρ τοὶ Σαλαμὶς ἡ θεῖη οὐδὲ ἡττωμένων ἀφήρμοσεν ἄν, ὥς εἰς οἶκτον οὕτως ἐπιφωνουμένη· ἢ τε μέλλουσα τῶν νηῶν μάχῃ, ἥτοι που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης, καταπέπλασται τῇ ποιητικῇ σεμνολογίᾳ, ἵνα γένηται μάντευμα ἀφώρατον τῷ σοφισμῷ, καὶ μὴ εὐθύς καταφανὲς ἦ, ὅτι ἐν χειμῶνι μάχῃ ναυτικὴ οὐ συνίσταται. Ἡδὲ δὲ οὐδὲ ἡ τραγωδία ἀφανής, οὐδὲ οἱ θεοὶ ἐπεισκυκλούμενοι, ὁ μὲν ἰκετεύων, ὁ δὲ οὐ κατακαμπτόμενος· χρήσιμοι τῷ μέλλοντι, καὶ τῇ τοῦ πολέμου παραδόξῳ ῥοπῇ, ὁ μὲν σωζόμενοις, ὁ δ' ἀπολλυμένοις. Εἴτε γὰρ σώζονται, ἰδοὺ αἱ τῆς Παλλάδος λιταὶ προμεμήνυνται, ἱκαναὶ οὔσαι κάμψαι τὴν τοῦ Διὸς ὀργήν· εἴτε καὶ μή, οὐδὲ τοῦτο τῷ μάντι ἀκατασκέυαστον· οὐ γὰρ δύναται Παλλὰς τὸν Δία ἐξιλάσασθαι· πρὸς τε τὰς ἡμικάκους τύχας ὁ τεχνίτης ἐκέρασε τὸ λόγιον, ὥς δὲ τοῦ Διὸς τῇ μὲν

τὴν ἑαυτοῦ πρόθεσιν ἐκτελέσαντος, τῇ δὲ τὴν δέησιν τῆς θυγατρὸς οὐ περιφρονήσαντος. Τὰ τε πυργώματα ὅτι πολλὰ ἀπολεῖται, εἰ μετὰ ναρθήκων ἀλλὰ μὴ μετὰ σιδήρου καὶ πυρὸς ἐπήεσαν, τάχα ἂν ψεῦδος ᾗν, ὁπότε καὶ μετὰ ναρθήκων ἔπραξαν ἂν τι πάντως οἱ τοσοῦτοι. Ἀλλ' ἐγώ, φησὶν, ἐξεῦρον τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ μόνον ἀπόρθητον. Συμβούλευμα σοῦ γε, ἀλλ' οὐ μάντευμα, οὐκ ἀπεοικὸς τῷ Φεύγειν, μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸν εἶναι. Ὁ γοῦν ἐπιλυσάμενος ἐκεῖνο τὸ αἴνιγμα οὐ χείρων ἦν σου κατιδεῖν, ὅτι ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις πρόφασις ἦν τῷ Πέρσῃ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἡ πᾶσα ἔλασις ἐπὶ ταύτην πρώτην τε καὶ ἐξοχωτάτην ἐγένετο. Ἐπεὶ καὶ ὁ ἄμαντις αὐτὸς ἐγὼ τοῦτ' αἰσθόμενος καὶ τὸν Ἀθηναῖον ἄν, οὐ μόνον τὸν Λυδόν, ἐκέλευον φεύγειν νῶτα ἐπιστρέψαντα. Ἔτι γάρ ποτε κἀντίος ἔσται· πολλὴ γὰρ ἵπποσύνη καὶ πεζὸς ἐπέρχεται. Ὅτι δὲ ναυσίν, ἀλλ' οὐ κατ' ἥπειρον· καὶ γὰρ ἦν γελοῖον ἔχοντας ναυτικόν, καὶ ἐπὶ θαλάσσης κατοικοῦντας, μὴ οὐ πασσυδὶ σκευωρησαμένους, καὶ τροφὰς ὄσας εἶχον συνεμβалλομένους σώζεσθαι, παραδόντας τοῖς βουλομένοις τὴν γῆν. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ, πρὸς Ἀθηναίους· ἀσθενῇ δὲ σφόδρα καὶ καταγέλαστα τὰ πρὸς Λακεδαιμονίους. ^[90]

7 Ἦτοι γὰρ πᾶσά φησιν ἡ πόλις πολιορκηθήσεται, ἢ ἀπολωλότα τὸν βασιλέα πενθήσει. Τοῦτο δ' ἐξ ἅπαντος εἰκὸς ἦν παντὶ τῷ στοχάζεσθαι, τὸ ἥτοι τόδε ἢ τόδε συμβήσεσθαι. Ἀλλ' οὐ δήπου θεοῦ ἦν μάντευμα ὥδ' ὡς ἀμφιβάλλειν ἀγνοία τοῦ μέλλοντος, βοηθεῖν δέον, καὶ σωτήρα τῶν Ἑλλήνων ἐν καιρῷ παραφαίνεσθαι, καὶ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ βαρβάρων νίκην τοῖς Ἑλλήσιν, ὡς ἂν οἰκείοις φίλοις προξενεῖν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο δυνατός ἦν, κἂν τὸ μὴ παθεῖν αὐτοῦς, μηδ' ἄλῶναι παρέχειν. Ὁ δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' οὐδ' ὅπως αὐτοῖς τὰ τῆς ἥττης περιστήσεται, γινώσκει. Διὸ καὶ πρὸς ταῦτα οἷά φησιν ὁ ἔλεγχος, ἄκουε· Ἀλλ' οὐ δεῖ Λακεδαιμονίοις, φήσεις, ταυτὸν παραινεῖν. Ἀληθὴ λέγεις. Οὐ γὰρ ἠπίστασο, ὦ σοφιστά, οἷ χωρήσει τὰ τῆς Σπάρτης ὥσπερ τὰ τῆς Ἀττικῆς. Ἐδεδοίκεις οὖν μὴ σὺ μὲν κελεύσης αὐτοὺς φεύγειν, κἄπειτα οἱ μὲν φεύγοιεν, οἱ δὲ μὴ ἐπέλθοιεν. Ἐπεὶ οὖν ἔδει τι λέγειν, οὕτως εἴπας τοῖς Λακεδαιμονίοις· Ὑμῖν, ὦ Σπάρτης οἰκῆτορες εὐρυχώροιο, ἢ μέγα ἄστὺ ἐρικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι πέρσεται· ἢ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ γενέθλης πενθήσει βασιλῇ φθίμενον Λακεδαίμονος οὔρος. Πάλιν ὁ ἀμαντευτότατος σύνδεσμος. Ἀλλ' ἐῷμεν αὐτόν, ὡς μὴ δις περὶ τοῦ αὐτοῦ σοὶ ἐπιπηδῶντες ἐπαχθεῖς ἅμα καὶ ἄποροι δοκῶμεν εἶναι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπισκοπῶμεν. Εἰς σὲ μὲν ἀπέβλεπον ἅπαντες ἐν τηλικούτῳ κινδύνῳ· σὺ δ' αὐτοῖς καὶ τῶν μελλόντων μηνυτὴς καὶ τῶν ποιητέων ἦσθα σύμβουλος. Καὶ σὲ μὲν ἐκεῖνοι πιστόν, σὺ δ' αὐτοὺς ἐπέπεισο ἡλιθίους εἶναι· καὶ ὁ καθεστὼς καιρὸς ὅτι ἱκανὸς ἦν ἄγειν καὶ τραχηλίζειν τοὺς ἀβελτέρους οὐ μόνον εἰς Δελφικὰ καὶ Δωδωνεῖα σοφιστήρια, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐπὶ τὰ ὀρنيθομαντεῖα, καὶ ἀλευρομαντεῖα, καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους. Πιστοὶ δὲ οὐ μόνον οἱ θεοὶ τηνικαῦτα, ἀλλ' ἤδη καὶ αἱ γαλαῖ, καὶ αἱ κορῶναι, καὶ τὰ καθύπνια παραπταίσματα. Οὐκ οὖν ἄδηλον ὅτι οὗτ' ἂν ἀμφοτέρω μᾶλλον ἐδέξαντο, ἢ τὸ ἕτερον, οὗτ' ἂν τὸ μείζον ἀντὶ τοῦ μείονος, μείον δὲ εἶναι ἕνα ἀντὶ πάντων πεσεῖν τὸν βασιλέα. Μετὰ μὲν δὴ τῆς πόλεως πιπτούσης οὐδεμία οὐδ' αὐτῷ ἀποφυγὴ· εἰ δ' αὐτὸς ἄλλη πη τάττοιο, τάχα ἂν τι καὶ παράδοξον γένοιτο. Λείπεται δὴ τοὺς ταῦτα λογιζομένους τὸν μὲν βασιλέα πέμψαι προσπολεμήσοντα, αὐτοὺς δὲ οἴκοι μένοντας ἔξω κινδύνων караδοκεῖν. Τῷ μὲν οὖν μετ' ὀλίγων ἐναντίῳ ἵσταμένῳ πρὸς τὸν ἄπειρον ὄχλον ὄλεθρος προφανής, ἡ δὲ Σπάρτη ἀνοχὰς εἶχε τοῦ φόβου καὶ παραδόξους ἐλπίδας. Μηδὲν δὲ ἥττον ἀφώρατον εἶναι τὸ σόφισμα, καὶ διαφυγούσης καὶ ἀλούσης. ^[45]

7 (50) Τί δήποτε; Ὅτι οὐκ εἴρητο μὰ Δία, εἰ ὁ βασιλεὺς ἀποθάνοι, ἢ πόλις σωθήσεται, ἀλλ' ὅτι ἢ μόνος ἀπολεῖται ἢ ἡ σύμπασα πόλις· τοῦτο δὲ ἐν ἑκατέρῳ ἀνεύθυνον, καὶ μόνου αὐτοῦ ἀπολουμένου καὶ μὴ μόνου. Οὗτος δὲ τύφου καὶ ἀφροσύνης καρπός. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταύτη. ^[55]

8 Οὐκ ἄξιον δὲ παρελθεῖν καὶ ἄπερ Κνιδίοις ἔχρησε πάλιν εὐχομένοις καὶ τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ συμμαχίαν αἰτοῦσιν. Ἐπαθον δὲ καὶ οἱ Κνίδιοι τούτῳ προσεοικὸς Ἀρπάγου ἐπ' αὐτοὺς

στρατεύσαντος. Τὸν γὰρ Ἴσθμὸν τὸν αὐτόθι διακόπτειν ἐπιχειροῦντες καὶ τὴν πόλιν νησοποιεῖν, τὰ μὲν πρῶτα τοῦ ἔργου εἶχοντο· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀπὴντα ἡ ἐργασία, ἀπαγορεύοντες ἤδη ἐχρῶντο. Σὺ δὲ αὐτοῖς εἶπας, Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε· Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, αἰκ' ἐβούλετο. Καὶ οἱ βλάκες ἐπέισθησαν, καὶ ἀποτραπόμενοι παρέδωκαν ἑαυτοὺς τῷ Ἀρπάγῳ. Τὸ δὲ ῥαδιούργημα. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἦν βέβαιος ἀποφυγὴ ὀρύξασι, τούτου μὲν ἔπαυσας ὥς δὲ μὴ κελεύων ἔργου ἔχεσθαι, ἐπαγγέλλῃ τὴν ἀποφυγὴν. Τοῦτο δὲ σὺ τὸ λῶϊον εἶναι μὴ ὀρύξασι προσετίθεις, ἀλλ' ὅτι οὐ δοκεῖ τῷ Διὶ αὐτὴν νῆσον εἶναι. Ἐν μὲν οὖν τῇ ἀποτροπῇ ἀμφοτέρω ἰσόρροπα, ἐν δὲ τῇ προτροπῇ τὸ διαφεύξεσθαι προεῖχεν· ὅθεν δὴ ἀσφαλὲς ἦν τῷ σοφιστῇ τὸ ἀνατρέπειν. Οὕτως τε οὐδὲν εἰπὼν ὧν ἕνεκα ἦσαν ἀφιγμένοι, ἀπέπεμψας οἰομένους ἀκηκοέναι τι. Ταῦτα δὲ ἡγοῦμαι τὸ ἀδρανὲς τῶν τε χρώντων καὶ τῶν χρωμένων ἀπελέγχειν αὐτάρκως, καὶ ὅτι μηδὲν ἀληθὲς ἢ ἕνθεόν ἐστιν εὑρεῖν ἐν τοῖς δηλουμένοις. ^[20]

- ⁹ Τὸ δὲ κακὸν τροπὸν τοῦ ἥθους εἶτε τῶν πονηρῶν δαιμόνων εἶτε τῶν τὰ μαντεῖα καθυποκρινομένων ἀνδρῶν ἴδοις ἄν, εἰ μάθοις ὥς καὶ εἰς τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον τοὺς χρωμένους αὐτοῖς ἡρέθιζον, εἰρήνης καὶ φιλίας δέον αὐτοὺς εἶναι βραβευτάς. Τοτὲ μὲν οὖν Λακεδαιμονίους ὥς ἂν οἰκείους καὶ φίλους ὁ ἐν Δελφοῖς πάλιν κατὰ Μεσσηνίων παροξύνει, τοτὲ δ' αὖ Μεσσηνίους κατὰ Λακεδαιμονίων χρᾶ, εἰ πάλιν οὗτοι δι' ἀνθρωποθυσίας ἰλάσονται τοὺς δαίμονας. Ἄκουε δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων. Ἐπικρινεῖ δὲ τὰ τοιαῦτα ἡ σοφία παροῦσα τῇ μαντικῇ, καὶ οὐκ ἐπιτρέψει αὐτῇ ὥς ἔτυχε διαλέγεσθαι, ἅτε δὴ τῶν πάντων ἀναψαμένη τὰ πείσματα, καὶ ἐπιθεμένη τὰ πρεσβεῖα· οὐδ' ἐφήσει ματαίῳ ὄντι τῷ Πυθίῳ χρᾶν οὔτε τούτοις, οὔτε Λακεδαιμονίοις περὶ Μεσσηνίων καὶ τῆς γῆς, ἧς εἶχον Μεσσηνιοὶ ἀπάτη νικήσαντες Λακεδαιμονίους, Οὐ σε μάχης μόνον ἔργ' ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἄνωγεν, ἀλλ' ἀπάτη μὲν ἔχει γαῖαν Μεσσηνίδα λαός· ταῖς δ' αὐταῖς τέχναις τις ἀλώσεται, αἷσπερ ὑπῆρξεν. Εἰρήνης μᾶλλον μεμνησθαι κελεύει καὶ ὀλιγοδείας καὶ αὐταρκειάς. Οἱ δὲ που τοῖς Λυκούργου νόμοις κατακοσμούμενοι ἦκον ὑπὸ ἀπληστίας καὶ δόξης κενῆς ἐρησόμενοι, ὥς μὴ δοκοῖεν Μεσσηνίων μάχῃ λείπεσθαι, ἐν νόμοις καρτερικοῖς τεθράφθαι δοκοῦντες. Εἰ δέ γε οἱ ἐν καρτερικοῖς ἦσαν νόμοις οὕτω τεθραμμένοι, ἐκαρτέρουν ἂν ἐπὶ τοῖς ὀλίγοις, καὶ οὐδὲν ἂν μάχης αὐτοῖς ἔδει, οὐδὲ ὅπλων καὶ τῆς λοιπῆς ἀποπληξίας. Ταῦτα Λακεδαιμονίοις κατὰ Μεσσηνίων· πάλιν δ' αὖ Μεσσηνίοις κατὰ Λακεδαιμονίων ταῦτα· σὺ γὰρ καὶ Μεσσηνίοις κατὰ Λακεδαιμονίων, οὐ μόνον Λακεδαιμονίοις κατὰ Μεσσηνίων χρησμοδεῖς. Παρθένον Αἰπυτίδα κλῆρος καλεῖ, ἦντινα δοίης δαίμοσι νερτερίοις, καὶ κεν σώσειας Ἰθώμην. Τὰ γὰρ παρευρήματα οὐ δέχομαι, ὅτι οὐκ ἦν καθαρὸν ἐκ γένους Αἰπύτου τὸ ἱερεῖον, ὅθεν ἀτέλεστα Μεσσηνίοις εἶναι. Τοιοῦτος γὰρ εἶ, οἷος ταραττεῖν. Τὰ μὲν δὴ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας τοιαῦτα. ^[35]

- ¹⁰ Μυρία δ' ἐστὶ καὶ καθ' ἡμᾶς τούτοις συνιδεῖν ὅμοια, ἐκ παλαιοῦ χρόνου καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τῶν κατὰ χρόνους ἀρχόντων τοτὲ μὲν εἰς ἀπράκτους πολέμους διὰ τῆς τῶν χρησμῶν συμβουλίας ὀρμώντων, τοτὲ δὲ σφαλλομένων ἐκ τῆς τῶν χρησθέντων ἀδηλίας, ἄλλοτε δὲ ἀποπλανωμένων ἐκ τῆς αὐτόθεν τῶν λογίων ἀπάτης. Τί δεῖ δὲ λέγειν, ὥς ποτε ἐν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς, ἥτοι τῶν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς παρατάξεων, ἢ τῶν ἐν ταῖς σωματικαῖς ἀρρώσταις κινδύνων, τῆς τῶν νενομισμένων θεῶν ἐπικουρίας ἢ θεραπείας οὐδὲν ὦναντο. Τοιαῦτα δὲ αἰεὶ καὶ διὰ παντὸς αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῶν χρησμῶν ἐκπίπτει, οἷα καὶ τὰ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας συνίστησιν. Ἀλλ' ἐπεὶ τῶν μάλιστα παρὰ τοῖς Ἑλλήσι θρυλουμένων τοῦ Πυθίου χρησμῶν εἷς τις ἦν καὶ ὁ πρὸς Λυκούργον, ᾧ προσιόντι ἡ Πυθία ἐπεφώνησε τὸ βοώμενον ἐκεῖνο, Ὁκεί, ὦ Λυκόργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν, Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι· δίζω ἢ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον· ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι· ὦ Λυκόργε, ἢ κεις εὐνομίην διζήμενος· αὐτὰρ ἐγὼ τοι δώσω, καὶ τὰ τούτοις συνεπιλεγόμενα· φέρε καὶ πρὸς ταῦτα τίνα ποτὲ συνείδεν ὁ προδηλωθεὶς ἔλεγχος ἐποπτεύσωμεν. Γράφει δὲ ὧδε·

Ἄλλὰ σὺ τὸν Λυκοῦργον προκαθηγεμόνα καὶ σκοπὸν ἐλθόντα ποτὲ ὡς σέ, ἤκειν ἔφης ἐκ κοίλης Λακεδαίμονος Ζηνὶ φίλον, καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι, δίζεσθαί τε εἰ θεὸν αὐτὸν μαντεύσει, ἢ ἄνθρωπον· ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπεσθαι ὅτι ἦλθεν εὐνομίην αἰτήσων. Καὶ πῶς, εἰ θεός, οὐκ ἠπίστατο νόμον πολιτικὸν ὁ φίλος τοῦ Διὸς καὶ πάντων τῶν Ὀλυμπίων; Ἀλλ' ἐπεὶ τοι καὶ οὐ δίχα θεοῦ ἴσως τὰ τοιαῦτα εὐρίσκεται, ἃ δέδεικται τῷ θειοτάτῳ ἀνθρώπων ὑπὸ τῆς θεοῦ φωνῆς, φέρε, ἴδωμεν τὴν θείαν φωνήν, καὶ ἃ ἐδίδαξας τὸν Λυκοῦργον· Ἦκει εὐνομίην διζήμενος, αὐτὰρ ἐγὼ τοι δώσω. Δός, εἴποιμι ἂν ἐγὼ· οὐδεμίαν γάρ πω δόσιν οὐδενὶ ἐπηγγείλω τοιαύτην. Ἔως ἂν μαντεῖαισιν ὑποσχέσιός τε καὶ ὅρκους, καὶ δίκας ἀλλήλοισι καὶ ἀλλοδαποῖσι διδῶτε, ἀγνῶς καὶ καθαρῶς πρεσβηγενέας τιμῶντες, Τυνδαρίδας δ' ἐποπιζόμενοι, Μενέλαν τε καὶ ἄλλους ἀθανάτους ἥρωας, οἳ ἐν Λακεδαίμονι δῖη, οὕτω τοί χ' ὑμῶν περιφείδοιτ' εὐρύοπα Ζεύς. Ἄπολλον, διδασκαλίας καὶ παρεγγυήσεως θείας· καὶ οὐ μακρὸς ἔνεκα τούτων ὁ στόλος, οὐδὲ ὅπως εἰς Δελφοὺς ἐκ Πελοποννήσου, ἀλλ' οὐδ' εἰς Ὑπερβορέους αὐτούς, ὅθεν ἀφῖχθαι λέγουσι κατὰ χρησμόν Ἀστερίας ἄλλης μάντεως Οἰκητὰς Δῆλοιον θυώδεος ἡδ' ἱερῆας. ^[45]

10 (50) Δοκεῖ δέ μοι ὁ Λυκοῦργος οὗτος οὐκ ἐσχηκέναι τιτθίν, οὐδὲ σὺν θώκῳ πρεσβυτέρων οὐδέποτε κεκαθικέναι, παρ' ὧν καὶ παρ' ἧς εἶχε καλλίῳ τούτων ἀκοῦσαι καὶ σοφώτερα. Τάχα δέ πού τι προσθήσεις, ἐάν σε λιπαρῇ ὁ Λυκοῦργος εἰπεῖν τι σαφές. Εἰ οἱ μὲν εὖ ἡγοῖντο, οἱ δ' ἔποιντο, ἔτι φήσω τοῦ αὐτοῦ εἶναι συνθώκου τοῦτο, καὶ ἀξιῶσιν τὸν Λυκοῦργον μὴ ἀποκαμεῖν εἴ τι δύναιτο πολιτικὸν παρὰ σοῦ δίδαγμα ἀναλαβὼν ἀπιέναι εἰς τὴν Σπάρτην. Εἰσὶν ὁδοὶ δύο πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι ἢ μὲν ἐλευθερίας εἰς τίμιον οἶκον ἄγουσα, ἢ δ' ἐπὶ δουλείας φευκτὸν δόμον ἡμερίοισι· καὶ τὴν μὲν διὰ τ' ἀνδροσύνης ἱερῆς θ' ὁμονοίας ἔστι περᾶν, ἣν δὴ λαοῖς ἡγεῖσθε κέλευθον· τὴν δὲ διὰ στυγερῆς ἔριδος καὶ ἀνάλκιδος ἄτης εἰσαφικάνουσι ... τὴν δὲ πεφυλάχθαι. Μάλιστα ἀνδρείους εἶναι κελεύεις· τοῦτο μὲν καὶ παρὰ τῶν δειλῶν πολλάκις ἠκούσαμεν· ἀλλὰ καὶ ὁμόφρονας· τοῦτο οὐ παρὰ τῶν σοφῶν μόνων, ἀλλ' ἤδη καὶ παρ' αὐτῶν τῶν στασιαζόντων. Ὡστε τούτου μὲν τοῦ παρεγγυήματος ἀφίεμέν σε. Καίτοι μάντις ὧν, οὐκ ἔγνωσ ἡμᾶς πολλάκις καὶ παρὰ πολλῶν εἰληφότας αὐτό, οὔτε τῆς δάφνης ἐμφαγόντων, οὔτε τὸ Κασταλίας ὕδωρ πίνοντων, οὐδ' ἐπὶ σοφίᾳ τὴν ὀφρύν ποτε ἀνασπασάντων; Λέγ' οὖν περὶ ἀνδρείας, λέγε περὶ ἐλευθερίας, λέγε περὶ ὁμοφροσύνης, τίνα τρόπον ἐγγίνεται ταῦτα πόλει, καὶ μὴ ἡμᾶς τοὺς οὐκ εἰδότας κέλευε ἡγεῖσθαι τοῖς λαοῖς τῆς κελεύθου ταύτης, ἀλλ' αὐτὸς ἡγοῦ. Καλὴ μὲν γάρ, ἀλλ' ἄπορος ἡμῖν καὶ φοβερά. Τούτοις προστίθησι λέγων. Σὺ δὲ καὶ περὶ γάμου ἔτοιμος λέγειν, Ἄργεος ἵπποβότου πῶλον λάβε κυανοχαίτην. Περὶ δὲ παίδων, Ἡετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἐόντα. Λάβδρα κύει, τέξει δ' ὀλοοῖτροχον. Περὶ δὲ ἀποικίας, Στέλλ' ἐπὶ χρυσεῖους ἄνδρας πολυεθνεῖα λαόν, ὥμοις μὲν χαλκὸν προφέρων, χερσὶν δὲ σίδηρον. Περὶ δὲ κενῆς δόξης, Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν οὗδας ἄμεινον ἵπποι Θρηϊκίαι, Λακεδαιμόνιαι δὲ γυναῖκες, ἄνδρες θ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης. Καί μοι δοκεῖς οὐδὲν τῶν τερατοσκοπῶν καλουμένων κρείττων εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀγυρτῶν καὶ σοφιστῶν. Ἄλλὰ τῶν μὲν οὐδὲν ἔγωγε ἐθαύμασα, εἰ μισθοῦ τραχηλίζουσι· σοῦ δὲ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, εἰ μισθοῦ τραχηλίζονται. ^[95]

10 (100) Εἴθ' ὁ μὲν Σωκράτης ἐκεῖνος οὐδέτερον ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα, πότερον γαμήσει ἢ μή, ἀλλ' ὅτι μετανοήσει ἀμφοτέρω· πρὸς δὲ τὸν ἐπιθυμοῦντα παίδων, οὐκ εὖ ἔφη αὐτὸν ποιήσιν, ὅς ἐάσας ἐπιχειρεῖν ὅπως, εἴ οἱ παῖδες γένοιντο, ἄριστα αὐτοῖς χρῶτο, τούτου μὲν οὐδένα λόγον ἐποίησατο, αὐτὸ δὲ μόνον ἐσκοπεῖτο, πῶς ἂν αὐτῷ γένοιντο. Ἐτέρου δὲ ἀποδημεῖν ἐγνωκότος διὰ τὸ κακῶς ἔχειν αὐτὸν οἶκοι, οὐκ ἔφη ὀρθῶς αὐτὸν βουλευέσθαι· τὴν μὲν γὰρ πατρίδα αὐτόθι ἀπολιπὼν ἄπεισι, τὴν δὲ ἀμαθίαν μεθ' ἑαυτοῦ ἄγων, ἥτις αὐτὸν καὶ τοῖς ἐκεῖ δυσαρεστεῖν ποιήσει καθάπερ καὶ τοῖς ἐνθάδε. Καὶ οὐχ ὁπότε ἡρωτᾶτο μόνον, ἀλλὰ

καὶ αὐτόκλητος ἐπὶ τὰς τοιάσδε συνουσίας ἰών. Εἴκοσι τὰς πρὸ κυνός, καὶ εἴκοσι τὰς μετέπειτα, οἴκῳ ἐνὶ σκιερῷ Διονύσῳ χρῆσθαι ἱατρῷ. Ἀθηναίοις ὑπὸ καύματος ἐνοχλουμένοις, ἱατρικόν, ἀλλ' οὐ μαντικόν. Ἐργῖνε Κλυμένοιο παῖ Πρεσβωνιάδαο, ὃς ἦλθες γενεὴν διζήμενος· ἀλλὰ καὶ ἔμπης ἱστοβοῇ γέροντι νέαν ποτίβαλλε κορώνην. Γέροντι νέαν συνοικεῖν, εἰ παίδων ἐπιθυμεῖ, οὐ μάντεως οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ φύσιν ἐπισταμένου. Ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία τοὺς βλάκας ἐξίστησι. Διόπερ σοὶ καὶ νάρθηκα παραινῶ ἐπ' αὐτοὺς λαμβάνειν, εἰ μὴ πείθοις μανθάνειν ἀντὶ τῶν καταπτύστων ἐρωτημάτων ἄξιόν τι τοῦ θεοῦ φοιτητηρίου· ἢ Ἀντιόχῳ τῷ Παρίῳ ἀποβαλόντι τὴν οὐσίαν ἐν πολιτικῇ φλυαρίᾳ, καὶ ὑπὸ λύπης ἤκοντι πρὸς σὲ λέγειν, Ἀντίοχ', εἰς Θάσον ἐλθέ, καὶ οἴκει εὐκλέα νῆσον· ὃς ἐκείνως ἂν μᾶλλον ὦνατο, ἀκούσας, Ἀντίοχ', εἰς νοῦν ἐλθέ, καὶ ἐν πενίᾳ μὴ ὀδύρου. ἢ τοῖς ἤκουσι Κρητῶν· Φαιστοῦ καὶ Τάρβρας ναέται, Δίου τε πολυῤῥου, Πυθῶν κέλομαι τελέειν Φοῖβοιο καθαρμὸν εὐαγέοντας, ὅπως Κρήτην καταναιετάητε, ὄλβον μὴ πατρίοισι νόμοις, καὶ Ζῆνα σέβοντες· οἷς ἀκοῦσαι ἐκεῖνο κρεῖττον ἦν, Λήρου καὶ μανίας ναέται, πολλοῦ θ' ἅμα τάφου, οἴκειον τελέειν κέλομαι λήροιο καθαρμὸν εὐαγέοντες, ὅπως σοφίαν καταναιετάητε, ὄλβον μὴ πατρίοισι νόμοις, θεοῖς δὲ σέβοντες· ὥς μὴ μᾶλλον τῆς Κρήτης σὺ καθαρμοῦ προσδέῃ, Ὀρφικούς τινας ἢ Ἐπιμενιδεῖους καθαρμοὺς φανταζόμενος. Διὰ τί δέ, ὦ σοφώτατε, Χαρίλαος καὶ Ἀρχέλαος οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς, εἴ κεν ἐπικτήτου μοίρης λάχος Ἀπόλλων ἤμισυ δάσσωνται, πολὺ λώϊον ἔσσεται αὐτοῖς; Ποίῳ δὲ καὶ ἄλλῳ λέγεις Ἀπόλλωνι; Οὐ γὰρ δὴ αὐτῷ σοι, ὦ ἀναίσχυντε μάντι, ὥς μὴ τίς σοι αὐτῷ ἐπιπλήξειεν, ἄτε κακῶς οὕτω συνδιαιρουμένῳ τοῖς λησταῖς. ^[145]

10 (150) Ταῦτα μὲν οὖν ὥδε ἐχέτω. Φέρε δέ, τούτοις προσθῶμεν καὶ δι' ὧν αὐθις ὁ Ἀπόλλων θαυμάζει τὸν Ἀρχίλοχον, ἄνδρα παντοίαις κατὰ γυναικῶν αἰσχρορῆμοσύναις καὶ ἀρρήτολογίαις, ἃς οὐδ' ἀκοῦσαί τις σῶφρων ἀνὴρ ὑπομείνειεν, ἐν τοῖς οἰκείοις ποιήμασι κεχρημένον· καὶ τὸν Εὐριπίδην τῆς μὲν Σωκράτους διατριβῆς καὶ φιλοσοφίας ἐκπεσόντα, εἰσέτι δὲ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς θυμέλης τραγωδούμενον· καὶ Ὅμηρον ἐπὶ τούτοις, ὃν ὁ γενναῖος Πλάτων ἐξωθεῖ τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας, ὥς κατ' οὐδὲν ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔσχατα τοὺς νέους λυμαιομένων λόγων ποιητὴν γεγενημένον. ^[10]

11 Ἐφ' οἷς πάλιν ὁ προδηλωθεὶς τὸν χρησμοφδὸν θεὸν ὥδε πως σκώπτει· Ἀθάνατός σοι παῖς καὶ ἀοίδιμος, ὦ Τελεσίκλεις, ἔσσετ' ἐν ἀνθρώποις. Ὁ δὲ παῖς ἦν Ἀρχίλοχος. Ἔσται σοι κοῦρος Μνησαρχίδῃ, ὄντινα πάντες ἀνθρωποὶ τίσουσι, καὶ ἐς κλέος ἐσθλὸν ὀρούσει, καὶ στεφάνων ἱερῶν γλυκερὴν χάριν ἀμφιβαλεῖται. Ὁ δὲ κοῦρος ἦν Εὐριπίδης. Ὅμηρος δέ, Σοὶ ζωὴ δοιάς μοίρας λάχεν, ἡ μὲν ἀμαυρῶν ἡελίων δισσῶν, ἡ δ' ἀθανάτοις ἰσόμοιρος, ζῶν καὶ ἀποφθίμενος. Καὶ διὰ ταῦτα ἤκουεν, Ὀλβιε καὶ δύσδαιμον, ἔφυς γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι. Λέγει δὲ οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τις διατεινόμενός ποτε, ὅτι αὐτὸν οὐ χρὴ Ἀνθρώπων θεὸν ὄντα δυηπαθέων ἀλεγίζειν. Ἄγε οὖν, ὦ θεέ, μὴ περιτῆς μὴδ' ἡμᾶς. Ἐπιθυμοῦμεν γάρ, εἰ μὴ τι ἀδικοῦμεν, οἱ μὲν κλέους ἐσθλοῦ, οἱ δὲ στεφάνων ἱερῶν, οἱ δὲ πρὸς θεοὺς ἰσομοιρίας, οἱ δὲ αὐτῆς ἀθανασίας. Τί ποτ' οὖν ἦν τοῦτο, δι' ὃ σοὶ Ἀρχίλοχος ἔδοξεν ἄξιος εἶναι τοῦ οὐρανοῦ; Μὴ φθονήσης, ὦ φιλανθρωπότατε θεῶν, μὴδ' ἄλλοις ἀνθρώποις τῆς ἄνω ὁδοῦ. Τί πράττειν κελεύεις ἡμᾶς; Ἡ δηλαδὴ τὰ Ἀρχιλόχου, εἰ μέλλοιμεν ἄξιοι φανεῖσθαι τῆς ὑμετέρας ἐστίας; Λοιδορῆσαι μὲν πικρῶς τὰς οὐκ ἐθελούσας ἡμῖν γαμεῖσθαι, ἄψασθαι δὲ καὶ τῶν κιναιδῶν, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων πονηρῶν πολὺ πονηρότεροί εἰσι· οὐχὶ δίχᾳ μέτρου, αὕτη γὰρ διάλεκτος καὶ θεῶν, ὥσπερ οὖν καὶ θείων ἀνδρῶν, ὥσπερ Ἀρχιλόχου. Καὶ οὐδὲν ἴσως θαυμαστόν. Διὰ γὰρ τὴν ἐν τούτοις ὑπεροχὴν, εὗ μὲν οἶκος οἰκεῖται, εὗ δὲ ἰδιώτης βίος, πόλεις δὲ ὁμοφρόνως, καὶ ἔθνη εὐνόμως συνεστᾶσιν. Οὐκ ἀπεικότως ἄρα σοὶ καὶ Μουσῶν θεράπων ἔδοξεν εἶναι, καὶ ὁ φονεὺς αὐτοῦ οὐκ ἄξιος εἶναι τῆς πρὸς ὑμᾶς τοὺς θεοὺς εἰσόδου, οὐδὲ τῆς παρ' ὑμῶν φωνῆς, ἄνδρα φωνάεντα ἀποκτείνας. Οὐκ οὐκ ἄδικος ἢ πρὸς τὸν Ἀρχίαν ἀπειλή, οὐδ' ἄκαιρος ἢ Πυθία

τιμωροῦσα Ἀρχιλόχῳ τῷ πάλαι νεκρῷ, καὶ κελεύουσα ἐξιέναι τοῦ ναοῦ τὸν ἐναγῆ· Μουσάων γὰρ ἀπέκτεινε θεράποντα. ^[45]

11 (50) Οὐκουν ἔμοιγ' ἐφάνης, ἐπαμύνων τῷ ποιητῇ, ἀπρεπὴς εἶναι· ἐμεμνήμην γὰρ καὶ τοῦ ἐτέρου ποιητοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν τοῦ Εὐριπίδου στεφάνων· καίτοι ἀπορῶν, καὶ ἀκοῦσαι ἐπιθυμῶν, οὐχ ὅτι ἐστεφανοῦντο, ἀλλὰ πῶς ἦν τὰ στέφη ταῦτα ἱερά· οὐδ' ὅτι αὐτὸς εἰς κλέος ὄρουσεν, ἀλλὰ πῶς ἐσθλὸν ἦν τοῦτο. Ἐκροταλίζετο μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὄχλοις, οἶδα· καὶ τυράννοις ἤρεσκε, καὶ τοῦτο οἶδα καὶ ἔργον ἐπετήδευεν, ἐφ' ᾧ οὐχ ὅπως αὐτὸς ἐθαυμάζετο ὁ ἐραστής, ἀλλ' ἤδη καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις, ὅτι μόνη τραγωδοὺς ἤνεγκεν. Εἰ μὲν οὖν ὁ κρότος ἰκανὸς κριτῆς καὶ ἡ ἐν ἀκροπόλει τράπεζα, οὐδὲν ἔτι λέγω, βλέπων ἐν ἀκροπόλει δειπνοῦντα τὸν Εὐριπίδην, καὶ τὸν Ἀθηναίων ἅμα καὶ τὸν Μακεδόνων δῆμον ἐπιψοφοῦντα· εἰ δὲ καὶ δίχα τούτων ἐστὶ τις καὶ θεῶν ψῆφος, καὶ αὕτη πιστή, καὶ οὐχ ἥττων τῆς τῶν τυράννων, οὐδὲ τῆς τῶν ὄχλων, φέρε, φράσον ἡμῖν, ἐπὶ τίνι τῶν καλῶν ἠνέγκατε ὑμεῖς οἱ θεοὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ Εὐριπίδου ψῆφον, ἵνα σπεύσωμεν καὶ διώξωμεν τὸν οὐρανὸν κατὰ πόδας τῶν ὑμετέρων ἐπαίνων. Οὐ γὰρ δὴ οὐκ εἰσι καὶ νῦν ἔτοιμοι κωμωδεῖσθαι καὶ Σαβαῖοι καὶ Λυκάμβαι, πρὸς δέ γε τὸ τραγωδεῖσθαι οὐκ ἂν οὐδὲ νῦν ἐνσταίῃ οὔτε ὁ Θυέστης, οὔτε ὁ Οἰδίπους, οὔτε ὁ Φινεὺς ἐκεῖνος· οὐδ' ἄν, οἶμαι, φθονήσαιεν οὐδενὶ ἐπιθυμοῦντι φιλίας τῆς τῶν θεῶν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἂν μοι δοκοῦσιν ἐκεῖνοι, εἰ ᾗσθοντο ὅτι ἔσοιτό τις Εὐριπίδης, ἀνὴρ ἐπὶ τῷ διασκευάσαι αὐτοὺς γενόμενος θεοφιλής, ἀμελήσαι ἂν τῶν κακῶν ἐκείνων, καὶ οὐκ ἐπὶ τὸ κρείττονα φρονεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μετροποιεῖν τραπέσθαι· καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἀνθρώπων εἰ τὰ ὀνόματα ὄγκου πλήρη ἤκουον, χρῆσθαι τούτοις εἰς τὴν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὁδοιπορίαν, ἵν' ἐλθόντες καθέζοιντο ἐν τῷ Ὀλύμπῳ μετὰ τῶν ποιητῶν, ἐν τῇ τοῦ Διὸς αὐλῇ. Ταῦτα γὰρ λέγει ὁ ἐν Δελφοῖς ποιητής. Φέρε καὶ τὴν Ὀμήρου τοῦ ὀλβίου ἴδωμεν ἐρώτησιν, ἣν τὸν θεὸν ἐρωτᾷ· ἥ που γὰρ τις οὐρανία ἦν, καὶ ἰκανὴ τὸν θεὸν ἐκκαλέσασθαι· οὐ γὰρ ἂν οὕτω ῥαδίως ὁ θεὸς ὄλβιον μὲν ἐπεφώνησεν, ἐπὶ δὲ τῷ ὀλβίῳ ῥῆσιν ἀπένειμε· Πατρίδα δίζηαι· μητρὶς δέ τοι, οὐ πατρὶς ἐστὶ Μίνωος δ' ἀπὸ γῆς, οὔτε σχεδόν, οὔτ' ἀπὸ τηλοῦ, ἐν τῇ σοι μοῖρ' ἐστὶ τελευτῆσαι βιότοιο, εὖτ' ἂν ἀπὸ γλώσσης παίδων (μὴ) γνῶς (ἐπακούσας) ἀξύνετον πολλοῖσι λόγοις εἰρημένον (ὕμνον). Δεινὸν γάρ, ᾧ σοφώτατε ἀνδρῶν, μᾶλλον δὲ θεῶν, εἰ μήτε ὅπου τῆς γῆς ἐξέθορε τῆς μητρὸς εἰδείῃ ὄλβιος, μήτε ὅπου καταμύσας κείσεται. Ἐγὼ δὲ καὶ ὥμην ἴσον εἶναι, Ὅμηρόν τε ὄντα περὶ τούτων προσιέναι τῷ θεῷ, καὶ ἕνα τῶν κανθάρων, καὶ τὸν θεὸν μὴ μᾶλλον ἂν Ὀμήρῳ ἀφηγήσασθαι περὶ τοιούτων ἀγνοημάτων ἢ κανθάρῳ. ^[95]

11 (100) Οἶον εἰ καὶ κἀνθαρός τις γεννηθεὶς οὐκ ἐνεβίωσεν οὐδ' ἐνεγῆρασεν ἐν ἐκείνῃ τῇ κοπρίᾳ, ἀλλ' ἐχθρῷ ἀνέμῳ περιέτυχε, καὶ κανθαρίῳ δαίμονι σκληρῷ, ὃς αὐτὸν μετέωρον ἄρας βίᾳ ἀπῆνεγκεν ἐπὶ τινὰ ἄλλην γῆν, καὶ ἄλλην κοπρίαν, κᾶπειτα ἐλθὼν εἰς Δελφοὺς ἀνηρώτα, ἥτις ἄρα ποτὲ αὐτῷ ἦν ἡ πατρώα κοπρία, καὶ ἥτις αὐτὸν γῇ δέξεται ἀποθανόντα. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν ποιητῶν. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνους ποιητὰς ἤδη δὲ καὶ πύκτας καὶ ἀθλητὰς ὁ θαυμάσιος θεὸς διὰ τῶν οἰκείων χρησμῶν ἐξεθέωσεν, εἰκότως μοι δοκεῖ καὶ ταῦτα ἀπελέγχειν ὁ δεδηλωμένος τούτοις τοῖς ῥήμασιν· Ὡ εἰδὼς ψάμμου τ' ἀριθμόν, καὶ μέτρα θαλάσσης, καὶ κωφοῦ ξυνιεῖς, καὶ μὴ λαλέοντος ἀκούων. ^[5]

12 Εἴθε ὦφελες τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα ἀγνοεῖν, ἐκεῖνο δὲ εἰδέναι, ὅτι ἡ πυκτικὴ τῆς λακτιστικῆς οὐδὲν διαφέρει, ἵν' ἡ καὶ τοὺς ὄνους ἀπηθανάτους, ἢ μηδὲ Κλεομήδην πύκτην Ἀστυपालαίεα, λέγων οὕτως· Ὑστατος Ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυपालαίεός, ὃν θυσίαις τιμᾶθ' ὥς οὐκ ἔτι θνητὸν ἐόντα. Διὰ τί γάρ, ᾧ πάτριε τῶν Ἑλλήνων ἐξηγητά, ὥς σε καλεῖ Πλάτων, ἐθέωσας τὸν ἄνδρα τοῦτον; ἢ ὅτι Ὀλυμπίασι πληγῇ μιᾷ πατάξας τὸν ἀνταγωνιστὴν ἀνέωξε τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, καὶ ἐμβαλὼν τὴν χεῖρα ἐλάβετο τοῦ πνεύμονος; Ἀπολλὼν, ἀξιοθέου ἔργου· ἢ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι προστιμηθεὶς τεσσάρων ταλάντων ζημίαν ἐπὶ τούτῳ οὐχ ὑπέστη, ἀλλ' ὑπ' ἀχθηδόνας

καὶ βαρυθυμίας ἐνήρεισε τὸν θυμὸν τοῖς ἐν τῷ διδασκαλείῳ παισὶ, τὸν κίονα ὑφελκύσας, ὃς ἀνεῖχε τὴν στέγην; Ἄρ', ὧ θεοποιέ, διὰ ταῦθ' ὑμῖν ὁ Κλεομήδης τιμητέος ἐστίν; Ἡ κακῆτιν προσθήσεις, τὸ ἕτερον δεῖγμα τῆς ἐκείνου ἀνδρείας ἅμα καὶ θεοφιλίας, ὅτι δὴ ἐμβὰς εἰς ἱερὸν κιβώτιον, καὶ τὸ πῶμα ἐπαγόμενος, ἄληπτος ἐγένετο τοῖς διώκουσι, πειρωμένοις αὐτὸν ἐξελκύσαι; Ὡ Κλεόμηδες, ἄρα ἥρως οὐκ ἔτι θνητός; οἶα τὰ μηχανήματα ὑπὲρ ἀθανασίας ἐξεῦρες. Ἦσθοντο γοῦν εὐθέως οἱ θεοὶ τῆς ἀγαθουργίας, καὶ ἀνηρεῖψαντό σε ὥσπερ οἱ τοῦ Ὀμήρου τὸν Τανυμήδην· ἀλλὰ τὸν μὲν ἐπὶ τῷ κάλλει, σὲ δὲ ἐπὶ τῇ ἰσχυί, καὶ τῆς ἰσχύος τῇ χρῆσει τῇ ἀγαθῇ. Εἶθε οὖν, ὦ μάντι, ὡς ἔφην, ἔασας τὴν ψάμμον καὶ τὴν ἄλμην, ἀντ' αὐτῶν ἐξέμαθες, ὅποσου ἄξιόν ἐστιν ἡ πυκτική, ἵνα καὶ τοὺς πύκτας ὄνους θεοὺς ἐνόμιζες, καὶ τοὺς ὀνάγρους τῶν θεῶν τοὺς ἀρίστους· καὶ ἦν ἄν τι οἰκεῖον λόγιον ἐπ' ἀποθανόντι ὀνάγρῳ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τῷ σῶ πύκτῃ, Ἐξοχος ἀθανάτων ὄνος ἄγριος, οὐ Κλεομήδης, ὃν θυσίαις τιμᾶθ' ὡς οὐκ ἔτι θνητὸν ἔοντα. Μὴ γὰρ δὴ θαυμάσης, εἰ καὶ ὄναγρος ἐπιδικάσεται ἀθανασίας, ἱκανῶς τὰ θεῖα. παρεσκευασμένος· καὶ ἀκούσας μὴ ἀνασχέσθαι ἀλλ' ἀπειλῆσαι καὶ αὐτὸν τὸν Κλεομήδην πατάξας εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν, καὶ οὐκ ἐπιτρέψειν αὐτῷ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῆναι. Εἶναι γὰρ αὐτοῦ ἀξιώτερος αὐτῶν τῶν θείων δώρων, ἅτε μήτε αὐτῷ μόνῳ ἔτοιμος ὦν μάχεσθαι, κἂν εἰ σιδηροῖς χρῶτο τοῖς ἱμάσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ Θασίῳ πύκτῃ ἅμα ἀμφοτέροις, ὑπὲρ οὗ τοῦ ἀνδριάντος ἐχαλέπησαν οἱ θεοί, καὶ τὴν Θασίων γῆν ἄφορον εἰργάσαντο. ^[45]

12 (50) Πιστεύομεν δὲ καὶ περὶ τούτου οὐκ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ θεῷ τῷ αὐτῷ. Ἐξ ὧν ἐγὼ καὶ πάννυ κατενόησα, ὅτι θεῖόν τι ἄρα ἦν ἐπιτήδευμα ἡ πυκτική, τοὺς δὲ πολλοὺς καὶ οἰομένους εἶναι σοφοὺς ἐλελήθει· ἵν' ἀφόμενοι τοῦ καλοῦ κάγαθοι εἶναι ἤσκουν τὰ τοῦ Θασίου πύκτου· ὧ ἀθανασίαν μὲν, ὥσπερ Κλεομήδει, οὐκ ἔδωκαν, ἐφίλησαν δὲ μεγάλως οἱ θεοί. Οὕτω καὶ ὁ χάλκεος αὐτοῦ ἀνδριὰς ἔδειξε τι ὑπὲρ τὰς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰκόνας, ἐπικατενεχθεὶς τῷ μαστιγοῦντι ἐχθρῷ, κατὰ τινα, ὡς ἔοικε, δαιμονίαν μέριμναν. Ἀλλ' οἱ ἄφρονες Θάσιοι, καὶ θείων ἄπειροι πραγμάτων, ἡγανάκτησάν τε καὶ ἄγος ἐπεκάλεσαν τῷ ἀνδριάντι, καὶ δίκην εἰσεπράξαντο, καὶ καταδῦσαι ἐτόλμησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Οὐ μὴν διέφυγόν γε οἱ Θάσιοι, ἀλλ' οἱ θεοὶ ἔδειξαν ἡλίκον κακὸν ὑπ' αὐτῶν ἐτολήμην, λιμὸν ἐπιπέμψαντες τὸν τῆς θείας δίκης διάκονον, ὃς ἐδίδαξε μόλις αὐτοὺς τὰ τῶν θεῶν βουλευόμενα, ὃ τε φιланθρωπότατος θεῶν σὺ τῷ οἰκείῳ τρόπῳ τὴν βοήθειαν αὐτοῖς ἔπεμψας, λέγων, Εἰς πάτρην φυγάδας κατάγων Δήμητραν ἀμήσεις. Ἀλλ' οἱ ἀβέλτεροι πάλιν τοὺς φεύγοντας ἀνθρώπους ὦντο ὅτι δεῖ αὐτοὺς κατακαλεῖν· κακῶς εἰδότες. Τί γὰρ δὴ καὶ μέλει τοῖς ἀφιλανθρωποτάτοις θεοῖς ἀνθρώπων κατακαλουμένων, ὅσον περ ἀνδριάντων. Ἀμέλει οὐδὲν ἂν ἐπὶ τούτῳ ὠφελήθη ἡ γῆ ὥστε παύσασθαι νοσοῦσα, εἰ μὴ τῶν σοφῶν καὶ ἐπισταμένων τις τὸν θεῖον νοῦν συνῆκε φυγάδα εἶναι τὸν καταπεποντωμένον ἀνδριάντα. Καὶ ἦν οὕτως. Ἄμα γὰρ ἀνεστάθη, καὶ εὐθὺς ἡ μὲν γῆ ἀνέθαλλεν, οἱ δὲ ἐκόμων Δήμητρι λοιπόν. Πῶς οὖν οὐ τεκμήρια ταῦτά εἰσιν ἐναργῆ τῆς θεοπρεποῦς ἀθλητικῆς, ὅτι ἐστὶ θεοτίμητος; Καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ πεντάθλου ἀνδριάντι ὑβρισμένῳ ἐμήνισαν οἱ θεοί, καὶ Λοκροὶ ἐπείνησαν διὰ τοῦτο, ὥσπερ Θάσιοι, ἕως αὐτοὺς ἰάσατο λόγιον σὸν ἔχον οὕτως· Ἐν τιμῇ τὸν ἄτιμον ἔχων, τότε γαῖαν ἀρώσεις. Οὐδὲ γὰρ Λοκροὶ ἦσθοντο θείας διανοίας πρότερον, ἢ σε αὐτοῖς τούτου πρόξενον γενέσθαι. Ἀλλ' Εὐθυκλέα τὸν πένταθλον ἐνέβαλον εἰς εἰρκτήν, αἰτιασάμενοι αὐτὸν ἐπὶ τῇ πατρίδι εἰληφέναι δῶρα· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντος καὶ οὗτοι εἰς τὰς εἰκόνας ἐξύβριζον, ἕως οἱ θεοὶ οὐκ ἀνασχόμενοι τῶν γιγνομένων ἐπαφῆκαν αὐτοῖς τὸν κράτιστον λιμόν· καὶ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διώλοντο ἄν, εἰ μὴ ἡ παρὰ σοῦ ἦλθε βοήθεια, λέγουσα ὅτι δεῖ αὐτοὺς τιμᾶν ἄνδρας πεφатνευμένους, οὓς οἱ θεοὶ φιλοῦσιν οὐχ ἥττον, ἢ οὓς οἱ ἀλφιτοποιοὶ πιαίνουσι βοῦς, δι' ὧν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι ἐνίοτε θύοντες πείθουσιν· οὐχ ἥττον ἴσως ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον παχέων βοῶν οἱ παχεῖς ἄνθρωποι

εὐφραίνουσιν ὑμᾶς οὕτως, ὥστε ἐνίστε ὅλη πόλει καὶ ὅλῳ ἔθνει ὀργίζεσθαι, ἐνὸς ἢ δυοῖν ἀδικούντων ταῦτα τὰ θρέμματα. ^[95]

12 (100) Ὡς δὴ ὥφελες, ὦ μάντι, ἀλείπτῃς ἡμῖν ἀντὶ μάντεως γενέσθαι, ἢ καὶ μάντις ἅμα καὶ ἀλείπτῃς, ἵν' ἦν ὥσπερ χρηστήριον Δελφικόν, οὕτω καὶ γυμναστήριον. Καὶ γὰρ οὐδ' ἀλλότριον ἦν ἀγῶνος Πυθικοῦ Πυθικὸν εἶναι καὶ τὸ γυμναστήριον. Τούτοις ἐπισυνάψω καὶ ἅ φησιν ἀπελέγχων ὡς καὶ τοὺς τυράννους κολακεύειν εἰώθασιν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος. ^[105]

13 Ὁλβιος οὗτος ἀνὴρ, ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει, Κύψελος Αἰακίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου. Οὐκοῦν καὶ οἱ τύραννοι, οὐ μόνον οἱ τῶν τυράννων ἐπίβουλοι, Κύψελος, ὃς δὴ πολλὰ Κορίνθῳ πῆματα τεύξει, καὶ Μελάνιππος, ὁ πολλὰ ἀγαθὰ τῇ Γελῶν πόλει τεύξας. Πῶς δ' εἰ Κύψελος ὀλβιος, ὦ κακόδαιμον, οὐ καὶ Φάλαρις ὀλβιος, ὁμότροπος ὧν Κυψέλω; Ὡστ' ἂν ἐκείνως ἄμεινον εἶναι ὑμῖν, Εὐδαίμων Φάλαρις, καὶ Μελάνιππος ἔφω, θείας ἀγητῆρες ἐν ἀνθρώποις διχονοίας. Ἦκουσα δέ σου καὶ διαλελυμένον χρησμὸν περὶ τοῦ Φαλάριδος, ἐπαινοῦντα καὶ τιμῶντα, ὅτι λαβὼν ἐπιβουλεύοντας ἠκίσατο μὲν, καρτεροῦντας δὲ ἀγάμενος ἀφῆκε Λοξίας καὶ Ζεὺς πατὴρ ἀναβολὴν ἐψηφίσαντο θανάτου Φαλάριδι, ἀνθ' ὧν ἡμέρως Χαρίτωνι καὶ Μελανίπῳ προσηνέχθη. Ἀλλ' εὖγε καὶ μόλις ἡμῖν τὰ περὶ τοῦ θανάτου ἔδειξας καὶ τῆς ζωῆς, ὅτι κάλλιστόν τι ἐστὶν ἡ ζωὴ. Ἐπὶ τούτοις ἅπασι καὶ τότε προσκείσθω Ἀλλὰ κε Μηθύμνης ναέταις πολὺ λῶϊον ἔσται, φαλληγὸν τιμῶσι Διωνύσοιο κάρηνον. Θύουσι γὰρ αἱ πόλεις καὶ τελετὰς ἄγουσιν οὐ μόνον φαλληγοῖς Διονύσοιο καρήνοισι, ἀλλὰ καὶ λιθίνοις καὶ χαλκείοις καὶ χρυσείοις· οὐ μόνον φαλληγοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς Διονύσοις, καὶ ἄλλοις παμπόλλοις Ἡσιοδείοις θεοῖς. Τρὶς γὰρ ὡς ἀληθῶς μύριοι εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ οὐκ ἀθάνατοι, ἀλλὰ λίθινοι καὶ ξύλινοι δεσπότες ἀνθρώπων· οἱ εἰ ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφεώρων, οὐκ ἂν τοσοῦτος ἦρθη λῆρος, ὥστε καὶ ἤδη καὶ μέχρις ὑμῶν κεχωρηκέναί τὸ κακόν, ἐπιδιαβὰν καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅθι, φασί, θεῶν ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ. Καίτοι εἰ ἀσφαλὲς ἦν, οὐκ ἂν ἦν ἐπιβατὸν λήρῳ, οὐδ' ἂν εἷς τις τῶν Ὀλυμπίων εἰς τοῦτο ἦλθε παρανοίας, ὥστε ἐλάϊνον κορμὸν θεῶσαι· ὃν οἱ Μηθυμναῖοι σαγήνης ἐμπλακέντα τοῖς λίνοις ἀνείλκυσαν, καὶ δῖς, εἰ βούλει, καὶ τρὶς καὶ πλεονάκις ἐν τῷ αὐτῷ σαγηνεύοντες ἄνθρωποι, καὶ ἐξ ἐκείνου εἰς τὸ Λιβυκὸν ἐξοκείλαντες, οὐδ' εἰς τὴν γῆν ἐξω ἐκβαλόντες αὐτόν· ἐπεὶ οὐκ ἂν, μὰ τὸν Διόνυσον, ἔτι αὐτοῖς ἐνεπλάκη τοῖς λίνοις. Ἀλλ' ἐξ ἄκρου κεφαλοειδῆς ὁ κορμὸς (Ἀπολλων, ξένου κατασκευάσματος) τί ποτ' οὖν ἔπραττεν ἐν τῷ πελάγει; ἀπορήσαι ἂν τις. Τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἐκάθητο, νῆ Δία, ἀναμένων ἕως ἄνθρωποι μαινόμενοι, οὐ γὰρ φήσω ὅτι καὶ θεοί, ἐγκυρήσαντες αὐτῷ, οὐ διοπετές, ἀλλὰ ποσειδωνοπετές ἡγήσωνται, κάπειτα εἰς ἄστὺ ἀπαγάγωσιν, ὥσπερ τινὰ ἀγαθὴν τύχην, κακὴν οὖσαν ὡς ἀληθῶς, οὐ τύχην, ἀλλὰ τυφεδόνα; Ἦ οὐκ ἤρκει ἄρα αὐτοῖς οἴκοθεν διολλύουσα, ἀλλ' αὐτὴν ἐπέβρωσέν τε καὶ προσεπέτεινε θεοπληξίας, ὡς ἂν τις εἴποι, ἐκ Δελφῶν μετάπεμπος ἐπιθήκη. ^[45]

13 (50) Τοσαῦτα καὶ ὁ Οἰνόμαος. Ἄκουε δ' οὖν αὖθις τοῦ τὴν τῶν Γοήτων φώραν τὸ οἰκεῖον ἐπονομάσαντος σύγγραμμα, ὡς εὖ μάλα νεανικῶ φρονήματι τὸν πλάνον τῶν πολλῶν καὶ αὐτοῦ γε τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπανορθοῦται, δι' ὧν γράφει τάδε κατὰ λέξιν. ^[5]

14 Σὲ οὖν ἐν Δελφοῖς καθῆσθαι μὴ δυνάμενον, μηδ' εἰ βούλοιο, σιωπᾶν. Ὁ δ' Ἀπόλλων ἄρα ὁ τοῦ Διὸς υἱὸς νυνὶ βούλεται, οὐχ ὅτι βούλεται, ἀλλ' ὅτι ὑπ' ἀνάγκης εἰς τὸ βουλευθῆναι τέτακται. Δοκῶ δέ μοι τὰ λοιπὰ πάντα παρεῖς, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον τὸν λόγον οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπήχθην, οἰκεῖόν τι καὶ ἀξιοζήτητον ζητήσιν πρᾶγμα. Ἀπόλωλε γάρ, τό γ' ἐπὶ τοῖς σοφοῖς, ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἀπόλωλεν, εἴτε οἰκάκ τις αὐτὸ εἴτε ἔρμα εἴτε κρηπίδα ὀνομάζων χαίρει, τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἢ ἐξουσία, ἣν ἡμεῖς μὲν αὐτοκράτορα τῶν ἀναγκαιοτάτων τιθέμεθα, Δημόκριτος δέ γε, εἰ μή τι ἡπάτημαι, καὶ Χρύσιππος, ὁ μὲν δοῦλον, ὁ δὲ ἡμίδουλον ἐπινοεῖ τὸ κάλλιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιδείξει. Ἀλλὰ τούτων μὲν λόγος τοσοῦτος, ὅσον ἂν τις

ἀξιώσειεν ἄνθρωπος ὢν ἀνθρωπίνως μάχεσθαι· εἰ δ' ἤδη καὶ τὸ θεῖον ἡμῶν καταστρατεύεται, παπαῖ, οἷα πεισόμεθα. Ἄλλ' οὐκ εἰκός, οὐδὲ δίκαιον, ἀπὸ γοῦν τούτων τεκμαιρομένοις ἡμῖν, Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν, εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων πεφυλαγμένος ἦσο. Τί γάρ, φησὶν ὁ Ἀργεῖος, εἰ βουλοίμην, ἔξεστί μοι, καὶ δύναμαι, εἴ μοι δόξει, ἦσθαι καὶ πεφυλάχθαι; Ἐξεστίν, εἴποισ ἄν, καὶ δύνασαι· ἢ πῶς ἄν σοι τοῦτ' ἐγὼ προσέταττον; Χεῖρωνος φίλε τέκνον ἄγακλειτοῖο Κάρυστε, Πήλιον ἐκπρολιπὼν Εὐβοίας ἄκρον ἰκέσθαι, ἔνθ' ἱερὰν χώραν κτίζειν σοι θέσφατόν ἐστιν. Ἄλλ' ἴθι, μηκέτι μέλλε. Ἦ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐπ' ἀνθρώπῳ τι ἐστίν, ὦ Ἀπολλον, καὶ βουλευθῆναι Πήλιον ἐκπρολιπεῖν, κύριός εἰμι ἐγώ; Καὶ μὴν ἤκουον παρὰ πολλῶν καὶ σοφῶν, ὅτι εἴ μοι πέπρωται Εὐβοίας ἄκρον ἰκέσθαι καὶ ἱερὰν χώραν κτίζειν, καὶ ἴξομαι καὶ κτίσω, εἴτε λέγοις, εἴτε μή, καὶ εἴτε βουλοίμην, εἴτε μή. Εἰ δέ με δεῖ καὶ βουλευθῆναι ὅ, τι μοι ἀνάγκη ἐστὶ καὶ εἰ μὴ βουλοίμην βουλευθῆναι· ἀλλὰ σύ, ὦ Ἀπολλον, πιστεύεσθαι δικαιότερος. Ἔοικα δὴ σοι μᾶλλον προσέξειν. Ἀγγελίον Παρίοις, Τελεσίκλεες, ὡς σε κελεύω νήσῳ ἐν Ἡερίῃ κτίζειν εὐδείελον ἄστν. Ἀγγελῶ νῆ Δία, (φήσει τάχα πού τις τετυφωμένος, ἢ σε ἐλέγχων,) κἂν μὴ κελεύσης· πέπρωται γάρ. Καὶ ἔστι Θάσος μὲν ἡ Ἡερία νῆσος· ἥξουσι δ' ἐπ' αὐτὴν Πάριοι, Ἀρχιλόχου τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ φράσαντος, ὅτι ἡ νῆσος αὕτη πρὶν Ἡερία ἐκαλεῖτο. Σὺ οὖν, δεινὸς γὰρ ἐπεξελεῖν, οὐκ ἀνέξη οἶμαι αὐτοῦ, οὕτως ὄντος ἀχαρίστου καὶ θρασέος, ὅς, εἰ μὴ σὺ μηνῦσαι αὐτῷ ἐβουλήθης, οὐκ ἂν ποτε ἡγγειλεν, οὐδ' ἂν Ἀρχίλοχος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Παρίους ἐξενάγησεν, οὐδ' ἂν οἱ Πάριοι Θάσον ᾤκησαν. ^[45]

14 (50) Οὐκ οἶδ' οὖν εἰ σὺ λέγεις μὲν ταῦτα, οὐκ οἶσθα δὲ ἅ λέγεις. Ἄλλ' ἐπεὶ σχολὴν ἄγειν εἰκόκαμεν καὶ μακρὰ διαλέγεσθαι, ὁ δὲ λόγος οὐ πάρεργος, ἐκεῖνό μοι λέγε· (ἴσως γὰρ καὶ ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἀρκεῖ) ἄρά γέ τί ἐσμεν ἐγὼ τε καὶ σύ; Φαίης ἄν· Τοῦτο δὲ ὁπόθεν ἴσμεν; τῷ ποτ' ἄρα τοῦτο εἰδέναι ἐκρίναμεν; Ἦ οὐκ ἄλλο ἱκανὸν οὕτως, ὡς ἡ συναίσθησις τε καὶ ἀντίληψις ἡμῶν αὐτῶν; Τί δ'; ὅτι ζῶα ἐσμεν πῶς ποτ' ἄρα ἐξεύρομεν; πῶς δ' ὅτι καὶ ζῶων, ὡς μὲν ἂν ἐγὼ εἴποιμι, ἄνθρωποι· καὶ ἀνθρώπων ὁ μὲν γόης, ὁ δὲ γόητος ἀπελεγκτής· ὡς δ' ἂν σύ, ὁ μὲν ἄνθρωπος, ὁ δὲ θεός, καὶ ὁ μὲν μάντις, ὁ δὲ συκοφάντης; Καὶ ἔστω γέ σοι οὕτως ἔχον, ἐάνπερ ἔγωγε ἁλῶ. Πῶς δ' ὅτι διαλεγόμεθα ἐν τῷ παρόντι ἐγνώκαμεν; Τί φῆς; ἄρ' οὐκ ὀρθῶς ἐκρίναμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν ἀντίληψιν τῷ πάντων ἐγγυτάτῳ πράγματι αὐτῷ; Δηλονότι. Οὐ γὰρ ἦν ἄλλο αὐτοῦ οὔτε ἀνώτερον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε πιστότερον. Ἐπεὶ εἰ μὴ οὕτως ἔξει, μήτε ἄρα ὡς σέ τις εἰς Δελφοὺς παραγενέσθω λοιπὸν ὄνομα Ἀλκμαίων, ἀπεκτονῶς τὴν μητέρα, καὶ οἰκοθεν ἐλαυνόμενος, καὶ οἰκαδε ἐπιθυμῶν. Οὐ γὰρ οἶδεν, οὔτ' εἰ ἔστι τι αὐτὸς τοπαράπαν, οὔτε εἰ οἰκοθεν ἐλαύνεται, οὔτ' εἰ οἰκαδε ἐπιθυμεῖ· ἀλλ' εἰ καὶ μαίνεται ὁ Ἀλκμαίων καὶ ὑπονοεῖ τὰ μὴ ὄντα, ὅ γε Πύθιος οὐ μαίνεται. Μηδὲ λέγε οὕτως, Νόστον δίζηαι πατρίην ἐς γαῖαν ἰκέσθαι Ἀμφιαρῆιάδῃ. Οὐδὲ γὰρ σὺ οἶσθ᾽ ὡς εἴ σέ τις ἐρωτᾷ Ἀμφιαρῆιάδης, οὐδ' εἰ σύ τι εἶ ὁ ἐρωτώμενος, καὶ λέγειν ἔχων περὶ ὧν τις ἐρωτᾷ. Μηδὲ Χρύσιππος ἄρα ὁ τὴν ἡμιδουλείαν εἰσάγων, ὅ, τι ποτέ ἐστιν αὐτὸ τοῦτο οὐκ εἰδώς, ἀπαντάτω εἰς τὴν στοάν, μηδ' οἰέσθω ἀπαντήσεσθαι τοὺς βλέννους ἐκείνους ὡς αὐτὸν ἀκουσομένους τὸν οὔτιν· μηδὲ διατεινέσθω περὶ μηδενὸς καταστάς πρὸς μὲν Ἀρκεσίλαον παρόντα, πρὸς δὲ Ἐπίκουρον οὐ παρόντα. Τί γάρ ἐστιν ὁ Ἀρκεσίλαος, τί δὲ ὁ Ἐπίκουρος, ἢ τί ἡ Στοά, ἢ τί οἱ νέοι, ἢ τίς ὁ οὔτις, οὔτ' οἶδεν, οὔτε οἷος εἰδέναι· πολὺ γὰρ πρότερον οὐδ' εἰ αὐτὸς τί ἐστιν οἶδεν. Ἄλλ' οὐκ ἀνέξεσθε οὔτε ὑμεῖς, οὔτε ὁ Δημόκριτος, εἰ λέγοι τις ταῦτα οὐ γὰρ εἶναι πιστότερον μέτρον οὔ λέγω· οὐδ' εἰ δοκεῖ καὶ ἄλλα τινὰ εἶναι, τούτῳ γ' ἂν παρισωθεῖν ἢ παρισωθεῖν μὲν ἄν, ὑπερβάλλοι δὲ οὐκ ἄν. Οὐκοῦν, φήσειεν ἄν τις, ὦ Δημόκριτε, καὶ σὺ ὦ Χρύσιππε, καὶ σὺ ὦ μάντι, ἐπειδὴ ἀγανακτεῖτε εἴ τις ἐθελήσῃ παρελῆσθαι τὴν ὑμῶν αὐτῶν ἀντίληψιν· οὐ γὰρ ἔτι τὰς πολλὰς ἐκείνας βίβλους εἶναι· φέρε καὶ ἡμεῖς ἀνταγανακτήσωμεν. Τί δὴ ποτε; Ἐνθα μὲν ἂν ὑμῖν δοκῇ, ἔσται τοῦτο καὶ πιστότατον καὶ πρεσβύτατον· ἐνθα δ' ἂν μὴ δοκῇ, ἐκεῖ καταδυναστεύσει τι λεληθὸς αὐτοῦ

εἰμαρμένη πεπρωμένη, διαφορὰν ἐκάστῳ ὑμῶν ἔχουσα, τῷ μὲν ἐκ θεοῦ, τῷ δὲ ἐκ τῆς τῶν μικρῶν ἐκείνων σωμάτων τῶν φερομένων κάτω καὶ ἀναπαλλομένων ἄνω καὶ περιπλεκομένων καὶ διαλυομένων καὶ διισταμένων καὶ παρατιθεμένων ἐξ ἀνάγκης; Ἴδου γὰρ ὃ τρόπῳ ἡμῶν αὐτῶν ἀντειλήμμεθα, τούτῳ καὶ τῶν ἐν ἡμῖν αὐθαιρέτων καὶ βιαίων. ^[105]

14 (100)

Οὐ λέληθε δὲ ἡμᾶς ὅσον τὸ μεταξὺ τοῦ βαδίζειν καὶ τοῦ ἄγεσθαι, οὐδὲ ὅσον τοῦ αἰρεῖσθαι καὶ τοῦ ἀναγκάζεσθαι. Ὡν δὲ ἕνεκα ταῦτα προσήνεγκα τῷ λόγῳ; Ὅτι σε ἐκπέφευγεν, ὦ μάντι, ὧν κύριοί ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ταῦτά γε οὐκ ἂν εἰδείης, ὧν τὰ πείσματα ἀνῆπται ἐκ τῆς ἡμετέρας βουλήσεως. Αὕτη δέ γε ἐφαίνετο οὐκ ὀλίγων οὔσα πραγμάτων ἀρχή· ὃν δὲ ἡ ἀρχή, ἥτις ἦν τῶν μετὰ ταῦτα αἰτία, ἐκπέφευγεν, ἥ πού γε τὰ μετὰ τὴν ἀρχὴν εἰδείη ἂν οὗτος. Ἀναίσχυντος δηλαδὴ ὁ Λαῖω προμαντευόμενος, ὅτι αὐτὸν ἀποκτενεῖ ὁ φύς. Ἡμελλε γάρ που ὁ φύς κύριος ἔσεσθαι τῆς ἑαυτοῦ βουλήσεως, καὶ οὔτε τις Ἀπόλλων, οὔτε τις αὐτοῦ ὑπέρτερος ἐξικνεῖσθαι ἱκανὸς οὐδεμιᾷ δυνάμει, ὧν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑπαρξίς, οὔτε γενέσεως ἀνάγκη. Ἐκεῖνο γὰρ δὴ τὸ καταγελαστότατον ἀπάντων, τὸ μῖγμα καὶ ἡ σύνοδος τοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τι εἶναι, καὶ εἰρμὸν οὐδὲν ἥττον εἶναι. Προσεοικέναι γὰρ αὐτόν, ὡς λέγουσιν οἱ σοφώτεροι, τῷ Εὐριπιδεῖ λόγῳ· τεκνῶσαι μὲν γὰρ ἐθελῆσαι τὸν Λαῖον, κύριον εἶναι τὸν Λαῖον, καὶ τοῦτο ἐκπεφευγέναι τὴν Ἀπολλωνίαν ὄψιν· τεκνώσαντι δ' αὐτῷ ἐπεῖναι ἀνάγκην ἄφυκτον ὑπὸ τοῦ φύντος αὐτὸν ἀποθανεῖν· οὕτως οὖν τὴν ἐπὶ τῷ μέλλοντι ἀνάγκην παρέχειν τῷ μάντι τὴν τοῦ γενησομένου προαἰσθήσιν. Ἦν δέ που καὶ ὁ φύς τῆς ἰδίας βουλήσεως κύριος, ὥσπερ ὁ φύσας· καὶ ὡς ἐκεῖνος τοῦ τεκνῶσαι καὶ μὴ, οὕτως οὗτος τοῦ ἀποκτεῖναι καὶ μὴ. Τοιαῦτα δὲ ὑμῶν τὰ μαντεύματα πάντα· καὶ ὁ Εὐριπίδης Ἀπόλλων τοῦτ' ἐκεῖνο ἦν ὃ ἔλεγεν, τὸ Καὶ πᾶς σὸς οἶκος βήσεται δι' αἵματος, ὅτι πῆρωσις μὲν ἔσται αὐτοχειρία τοῦ φύντος ἐπὶ γάμῳ μητρὸς καὶ τυραννίδι ἦν παρέλαβεν ἐπ' αἰνίγματος λύσει, παίδων δὲ ἀλληλοκτόνοι σφαγαὶ ἐπὶ φυγῇ μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐτέρου, τοῦ δὲ ἐτέρου πλεονεξία, καὶ γάμῳ τοῦ φυγάδος ἐν Ἀργεῖ, καὶ στόλῳ στρατηγῶν ἑπτὰ καταγελάστων καὶ συμβολῇ· ὧν ἐπὶ πολλὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας διαιρουμένων, πῶς ἂν ἦ σοι ἐξεπίστασθαι, ἢ ὁ εἰρμός συνδεῖν δύναιτο; Εἰ γὰρ αὐτοῦ κύριος ὧν μὴ ἐβουλήθη τυραννεῖν ὁ Οἰδίπους, ἢ τοῦτο βουλευθεὶς καὶ πράξας γαμῶν τὴν Ἰοκάστην οὐ προείλετο, ἢ γήμας μὴ ἐτετύφωτο μὴδ' ἦν δύσθυμος καὶ δυσάρεστος, πῶς ἂν τὰ καθ' ἕκαστα ἐπράχθη; πῶς δ' ἂν τῶν ὀφθαλμῶν ἦψατο; πῶς δ' ἂν τοῖς παισὶν ἐπηράσατο τὴν Εὐριπίδου καὶ τὴν σὴν ἀράν; τὰ τε ἐξῆς τούτων τίνα ἂν τρόπον ἐγεγόνει, μὴ προτέρων αἰτιῶν γιγνομένων ἢ σύ τι περὶ τῶν μελλόντων λέγειν ἠδύνασο; Πάλιν δ' αὖ εἰ συμβάντες οἱ παῖδες ἅμα ἐβασίλευον, ἢ εἰ συνθέμενοι παρὰ μέρος ἔμενον ἐπὶ τοῖς συγκειμένοις, ἢ εἰ ὁ ἀπελαθεὶς ἔγνω μὴ εἰς Ἀργὸς ἀλλ' εἰς Λιβύην ἢ Περβραβίους ἀπελθεῖν, ἢ εἰσελθὼν ἐπὶ τὸ Ἀργὸς ἔγνω ταριχοπωλεῖν, καὶ μὴ πλουσίαν λαβεῖν γυναῖκα ἀλλὰ χερνήτην τίνα ἢ κάπηλιν, ἢ εἰ ὁ Ἀδραστός μὴ ἔδωκε τὴν θυγατέρα αὐτῷ, ἢ εἰ ὁ μὲν ἔδωκεν ὁ δ' οὐκ ἐπεθύμησε τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, ἢ εἰ ἐπιθυμήσας ἐκράτησεν ἑαυτοῦ, ἢ εἰ μὴ προσέσχεν αὐτῷ δεομένῳ συμμαχίας ὁ Ἀδραστός, ἢ εἰ τῷ Ἀδράστῳ μῆτε ὁ Ἀμφιάραος μῆτε ὁ Τυδεὺς μὴδὲ τῶν ἄλλων ταξιάρχων ἕκαστος ἠκολούθουν, ἢ εἰ οἱ μὲν συνηκολούθουν, ὁ δὲ ἐλθὼν οὐκ ἐμάχετο τῷ ἀδελφῷ ἀλλ' ἢ συμβὰς ἐβασίλευσεν ἅμα αὐτῷ ἢ μὴ βουλομένῳ ἀνεχώρησε, πεισθεὶς Εὐριπίδῃ λέγοντι, Ἀσύνετα δ' ἦλθες καὶ σὺ πορθήσων πάτραν, ἢ εἰ οὗτος μὲν μὴ, ὁ δ' ἕτερος, τῶν Εὐριπιδείων ἀκούσας σοφιστευμάτων ἐκείνων τῶν ἄλλων, Εἴθ' ἥλιος μὲν νύξ τε δουλεύει βροτοῖς, σὺ δ' οὐκ ἀνέξῃ δωμάτων ἔχειν ἴσον; πῶς ἂν συστάντες ἐμάχοντο, καὶ Λαῖου πᾶν δῶμα ἔβη δι' αἵματος; Ἀλλὰ μήν, φήσεις, γέγονε ταῦτα. ^[175]

14 (150)

Γέγονεν· ἀλλὰ σὺ ποῖα ὁδῶ εἰσῆλθες εἰς τὴν τούτων εἴδησιν; Ἡ οὐχ ὁρᾷς, ὡς πυκνὰ διακέκοφε τὸ ὄλον δρᾶμα ἢ ἐν ἡμῖν τοῖς τὸ δρᾶμα συμπληροῦσι δυνάμεις; Οὕτω δὲ καὶ ἦν βούλει ὑπόθεσιν λαβὼν, διατεμῶ τὸν εἰρμὸν ὑμῶν, ἀποφανῶ τε ἀδύνατον ὄντα. Ἀλλὰ σὺ τὰ τῆς ὑποθέσεως

ἔσχατα εἰδέναι λέγεις· ἡ δὲ ὑπόθεσις ἐκ διακοπῆς εἰρμοῦ δυνάμεως ὅλη συντέτακται. Ἦ δὲ λέγω οὐ συνίης; Ἀλλὰ καθ' ἐκάστην ὑπόθεσιν, ὧ μάντι, τὰ ζῶα ἢ ὀλίγας πολλάκις ἀρχὰς ποιούμενα, ἢ πολλὰς ἐν αὐτῇ. Αἱ δὲ ἀρχαὶ αἰεὶ τὰ μέχρις αὐτῶν διακόψασαι, αὐτὰ ἄλλα προάγουσι πράγματα· τὰ δ' ἐπὶ τοσοῦτον προχωρεῖν δύναται, ἐφ' ὅσον ἂν μὴ ἄλλη ποθὲν ἐπιστᾶσα ἀρχὴ τὰ μετ' αὐτὴν μὴ τοῖς ἔμπροσθεν ἀκολουθεῖν ἀλλ' ἐαυτῇ κελεύσῃ. Εἴη δ' ἂν ἀρχή, καὶ ὄνος, καὶ κύων, καὶ ψύλλα. Οὐ γὰρ παραιρήσει οὐδὲ τῆς ψύλλης, μὰ τὸν Ἀπόλλω, τὴν ἐξουσίαν· ἀλλ' ὁρμήσει τινὰ ἰδίαν ὁρμὴν ἢ ψύλλα, ἢ καὶ τοῖς ἀνθρωπίνους πράγμασιν ἐνίοτε συμπλακεῖσα ἀρχὴν ἐαυτὴν παρέξεται τινος ὁδοῦ. Σὺ δὲ χρώμενος οὐκ αἴσθη τῷ γένει τούτῳ. Τρηχὶν' ἐξεῖλες πόλιν Ἡρακλέος θείοιο, ὧ Λοκρὲ· σοὶ δὲ Ζεὺς ἄτας δῶκ', ἡδ' ἔτι δώσει. Τί φής; Οὐ γὰρ ἐπέπρωτο ὑφ' ὑμῶν ἐξαιρεθῆναι αὐτήν; Καὶ τί αἵτιοι ἡμεῖς, ἀλλ' οὐχ ἡ ὑμετέρα ἀνάγκη; Οὐ δίκαια ποιεῖς, ὧ Ἀπολλων, οὐδ' ὀρθῶς ἐπιτιμᾷς τοῖς οὐδὲν ἀδικοῦσιν ἡμῖν. ^[195]

14 (200) Ὁ δὲ Ζεὺς οὗτος, ἡ τῆς ὑμετέρας ἀνάγκης ἀνάγκη, τί ἡμᾶς τίννυται, ἀλλ' οὐκ (εἴπερ ἄρα) ἐαυτόν, ὅτι τοιαύτην κατέδειξεν εἶναι τὴν ἀνάγκην; Τί δὲ καὶ ἀπειλεῖ ἡμῖν; Ἦ τί ἡμεῖς, ὡς ὄντες. τούτου κύριοι, λιμώττομεν; Ἀλλὰ καὶ ἥτοι ἀνοικισθήσεται πρὸς ἡμῶν, ἢ οὐ· ὁπότερον δ' ἂν ᾖ, τοῦτο πέπρωται. Λήξον δὴ, ὧ Ζεῦ λιμοποιέ, τοῦ θυμοῦ· ἔσται γὰρ ὁ πέπρωται, καὶ τοῦτο προστέτακται ποιεῖν ὁ σὸς εἰρμός· ἡμεῖς δὲ πρὸς τοῦτον οὐδὲν ἐσμεν. Παῦσαι δὲ καὶ σύ, ὧ Ἀπολλων, μάταια χρησμοδῶν· ἔσται γὰρ ὁ δὴ ἔσται, κἂν σὺ σιωπᾷς. Ἡμεῖς δέ, ὧ Ζεῦ καὶ Ἀπολλων, τί πάθωμεν, οὐδὲν ὄντες αἵτιοι τῆς ὑμετέρας νομοθετήσεως, τοῦτ' ἔστιν ἀναγκοθετήσεως; Τί δ' ἡμῖν καὶ ταῖς ὑμετέραις ἄταις, ἃς αὐτοὶ ἔχειν δίκαιοι ἐστε ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς ἠναγκάσθημεν; Οἵταῖοι, μὴ σπεύδεις· ἀτασθαλίῃσι νόοιο. Ἀλλ' οὐ σπεύδομεν, ὧ Ἀπολλων, ἀλλ' ἐλαυνόμεθα, οὐδὲ ἀτασθαλίαις, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ ἀνάγκῃ. Τὸν δὲ Λυκοῦργον ἐκεῖνον πῶς, ὧ Ἀπολλων, ἐπαινεῖς, ὃς οὐκ ἦν ἀγαθός, οὔτε ἐκὼν, οὔθ' ἐλόμενος, ἀλλ' ἄκων; εἴπερ που καὶ γίνεται τις ἀγαθὸς ἄκων. Ἔοικε δὲ ὁ νῦν ποιεῖτε, ὡς εἴ τις τοὺς μὲν καλοὺς τὰ σώματα ἐπαινοῖ καὶ γεραίροι, τοὺς δὲ αἰσχροὺς ψέγοι καὶ κολάζοι. Δίκαια γὰρ εἵποιεν ἂν πρὸς ὑμᾶς οἱ πονηροί, ὅτι οὐκ ἐπετρέψατε ἡμῖν, ὧ θεοί, ἀγαθοῖς γίνεσθαι, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἐβιάσασθε εἶναι πονηροὺς· οἳ τε ἀγαθοί, εἰ ἐξηγκωνισμένοι περιπατοῖεν, οὐκ ἐπιτρέψει τις αὐτοῖς, ἀλλὰ φήσει, ὦ Χρύσιππε τε καὶ Κλέανθες καὶ ὅσοι τούτου τοῦ χοροῦ, (ὅμοιοι γὰρ πεποίησθε εἶναι ἀγαθοί,) ἐγὼ μὲν ἀρετὴν ἐπαινῶ, ὑμᾶς δὲ τοὺς ἐναρέτους οὐκ ἐπαινῶ. Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἐπίκουρον, ὃν σὺ πολλὰ, ὧ Χρύσιππε, ἐβλασφήμησας, ἐγὼ τό γε ἐπὶ σοὶ ἀφίημι τῶν ἐγκλημάτων. Τί γὰρ πάθῃ ὃς οὐχ ἐκὼν ἦν μαλακὸς οὐδὲ ἄδικος, ὥσπερ πολλάκις αὐτὸν ἐλοιδόρησας; Εὐτάκτων θνητῶν βιοτῇ θεοὶ ἴλαοι εἰσιν, εὐσεβέων θ' ἀγίας θυσίας τιμᾶς τε δέχονται. Δοκεῖτε δέ μοι οὐκ ἂν ταῦτα λέγειν, μὴ πεπεισμένοι ὅτι οὐκ ἄκοντες ἀλλὰ βουλόμενοι χωροῦσιν, ἐφ' ᾧ χωροῦσιν. Ἄ δ' ἂν βουληθῶσι τῶν οὕτω προεληλεγμένων, οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος σοφιστῆς τολμήσει λέγειν ὅτι ὑποτέτακται ἢ λόγους μὲν οὐκέτι πρὸς αὐτὸν ποιησόμεθα, σκύτος δέ τι τῶν εὐτόνων λαβόντες, ὡς ἐπ' ἀνάγωγον παῖδα, τὰς πλευρὰς εὖ μάλα καταξανοῦμεν αὐτοῦ. Τοσαῦτα πρὸς τὸν χρησμοδὸν ὁ Οἰνόμαος ἀπετείνετο. ^[245]